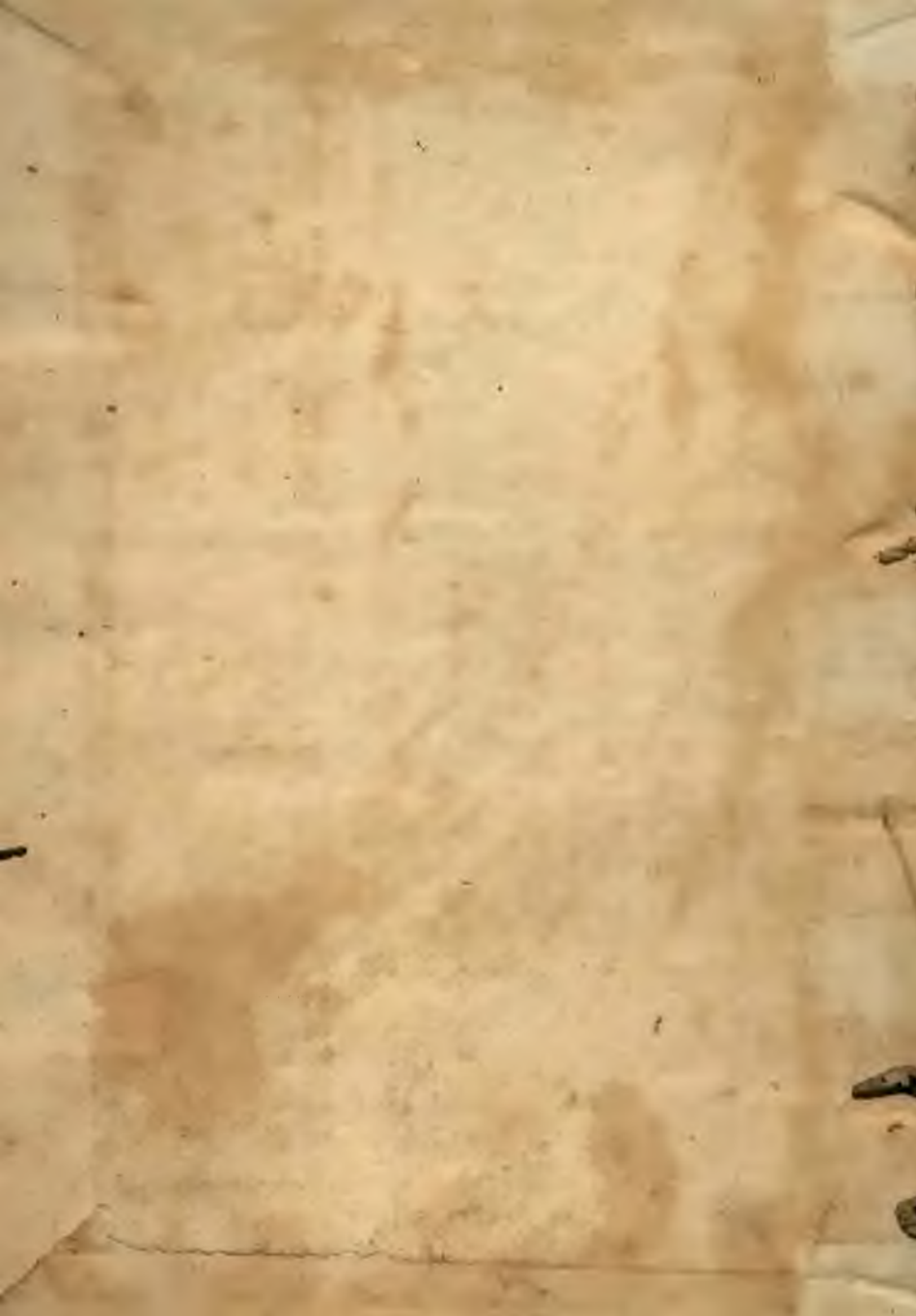


五

I

This image shows a close-up of a heavily damaged and aged page from a manuscript. The paper is a mottled brown color, with significant staining, foxing, and areas of discoloration. The text is written in a dark, possibly black or dark brown, ink in a Gothic or similar medieval script. The letters are somewhat faded and the ink is unevenly applied. The page is framed by a dark border, and there are visible signs of wear, including a small tear or hole near the top center and a larger, irregular stain on the right side. The overall appearance is one of great age and poor preservation.



A IX 88.



222475 1

ACTA ET CON-
STITVTIONES SYNODI DIOE-
CESANAE, QVAE FVIT CELEBRATA
VVratislavia in Insula S. Ioannis, Anno
M. D. XCII. mense
Octobri.

Prasidente

ILLVSTRISSIMO ET REVE-
RENDISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
Domino Andrea Episcopo VVratislaviense, Co-
rona Regni Boëmia Principe Ligio, superioris
Et inferioris Silesia Capitaneo

Haetmus Lages supremo. Gregorius Niss: pps

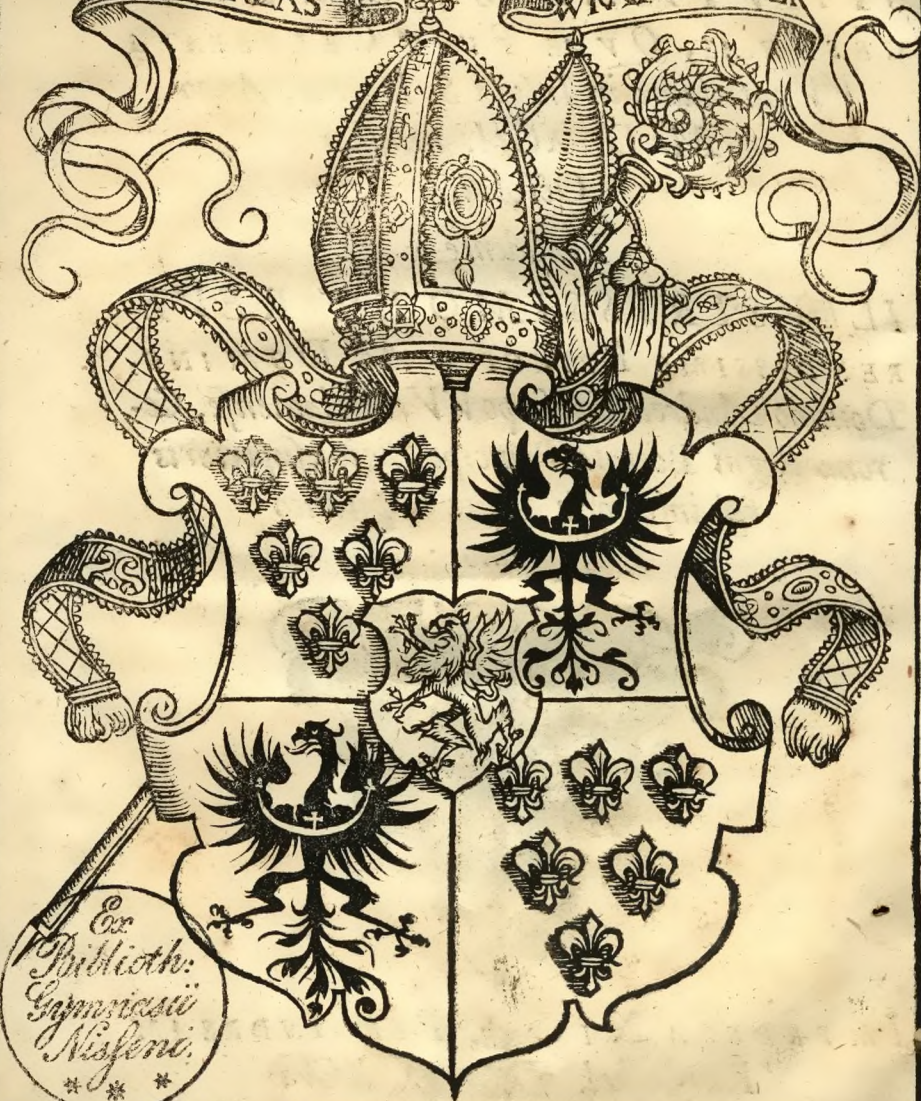


IMPRESSA NISSAE, PER ANDREAM
Reinheckel. M. D. XCV.

ANDREAS

E P S

WRATISLAVIA



Ex
Biblioth.
Gymnasii
Nisleni.





NOS ANDREAS, DEI
GRATIA, EPISCOPVS VVRA-
tislauiensis, Corona Regni Boemia
Princeps Lignus, superioris & infe-
rioris Silesia Capitaneus, toti Clero

Dioecesis nostra cuiuscunq; dignitatis & gradus
salutem in Domino. Quo instituto & consilio
Synodum Dioecesanam celebrauerimus, prolixiori
aliqua & superuacanea repetitione opus esse non
existimamus. Prater id enim quod à nobis euiden-
tissima & grauissima rationes & causa in ipso Sy-
nodi celebranda initio, exposita fuerunt: nemi nem-
ex vobis reperiri arbitramur, qui non vel ipse sum-
mam urgentemq; utilitatem huius instituti, nullo
etiam monente agnoscat, velex sacrosancti Conci-
lij Tridentini Decretis & sanctionibus: exemplo
item Ecclesie Catholicae Antistitum, & laudabili
utiliq; consuetudine intelligat. Nos sane hoc re-
speximus maximè ut maiorum insistentes Vesti-
gijs, communicato consilio & accurata delibera-
tione, in Synodo nostra ea constitueremus, quae huic
Dioecesi publicè priuatimue prodesse viderentur:
Quo nomine easdem deliberationes de Synodi vo-
luntate

luntate scripto comprehendimus, ut ad mul-
torum peruenirent notitiam & perpetuitati inser-
uirent. Quia verò docuit, monuitq; nos ea fides &
obedientia, qua Sanctæ Sedi Apostolicæ devincti su-
mus, & quam hætenus integram & illibatam
conseruauimus, ut quid in Synodo Dioecesana
actum esset, quidue conclusum, iustissimo eiusdem
Sedis Apostolicæ iudicio & censura subijceretur:
omnia ea sicut gesta & conscripta fuerunt, Sanctis-
simo & Beatissimo in Christo Patri ac Domino,
Domino Clementi, diuina prouidentia huius nomi-
nis Papæ octauo, Sacrosanctæ Romanæ ac Uniuersa-
lis Ecclesiæ Pontifici Maximo, Domino nostro
clementissimo, Romam transmisiimus. Sua au-
tem Sanctitas, licet alijs grauissimis totius Chri-
stianæ Reip: oneribus, & difficilimis negocijs,
si unquam alias, nunc maxime implicata esset
tamen sicuti fidelissimus Christi ouium pastor, no-
stræ Dioecesi deesse noluit: quin ex paterna be-
nignitate, processum & Decreta Synodi nostræ, Sa-
cræ congregationi Illustrissimorum patrum Tri-
dentini Concilij interpretum, iudicio, expendenda
dedit: quo facto Illustrissimus & Reuerendissimus
Dominus, Dominus Hieronymus Tituli Sancti
Pancratij

Pancratij S. R. E. presbyter Cardinalis Mat-
thæius, tandem ad nos ex urbe remisit, cuius Il-
lustrissimæ D. literas, quod ijs Synodi nostræ Decre-
ta, autoritate S. Sedis Apostolicæ approbentur &
confirmetur, unâ sub initium imprimi curauimus,
sicuti etiam ad finem adiecta sunt, quæ idem Il-
lustrissimus Dominus Cardinalis, Constitutioni-
bus Synodalibus appresso Sigillo Romæ subiecit.
Eadem Decreta igitur nunc Typis Nissensibus in
publicum damus, ac beneuolè hortamur, monemus,
ac mandamus serio omnibus Dioecesi subiectis no-
stræ, præsertim verò qui Deo & sacris suam cōsecra-
runt vitam, ut non solum has Constitutiones dili-
genter manibus voluant & reuoluant: verum
etiam re ipsa specimen edant eiusmodi, unde appa-
reat facta & opera optima nostræ & Synodi volun-
tati & Sanctionum præscripto consona esse & re-
spondere. Quod eò magis futurum arbitramur,
cum Sanctissimi D. N. & S. Sedis Apostolicæ auto-
ritas & approbatio accesserit. Optamus vos
omnes in Domino rectè viuere & valere. Da-
tum ex Ciuitate nostra Nissensi die 28. Septem-
bris, Anno Millesimo Quingentesimo
Nonagesimo quinto.

Epistola

EPISTOLA
ILLVSTRISSIMI CARDINALIS
Matthæi ad Reuerendissimum D. Episcopum
VVratislauensem de Synodi
approbatione.

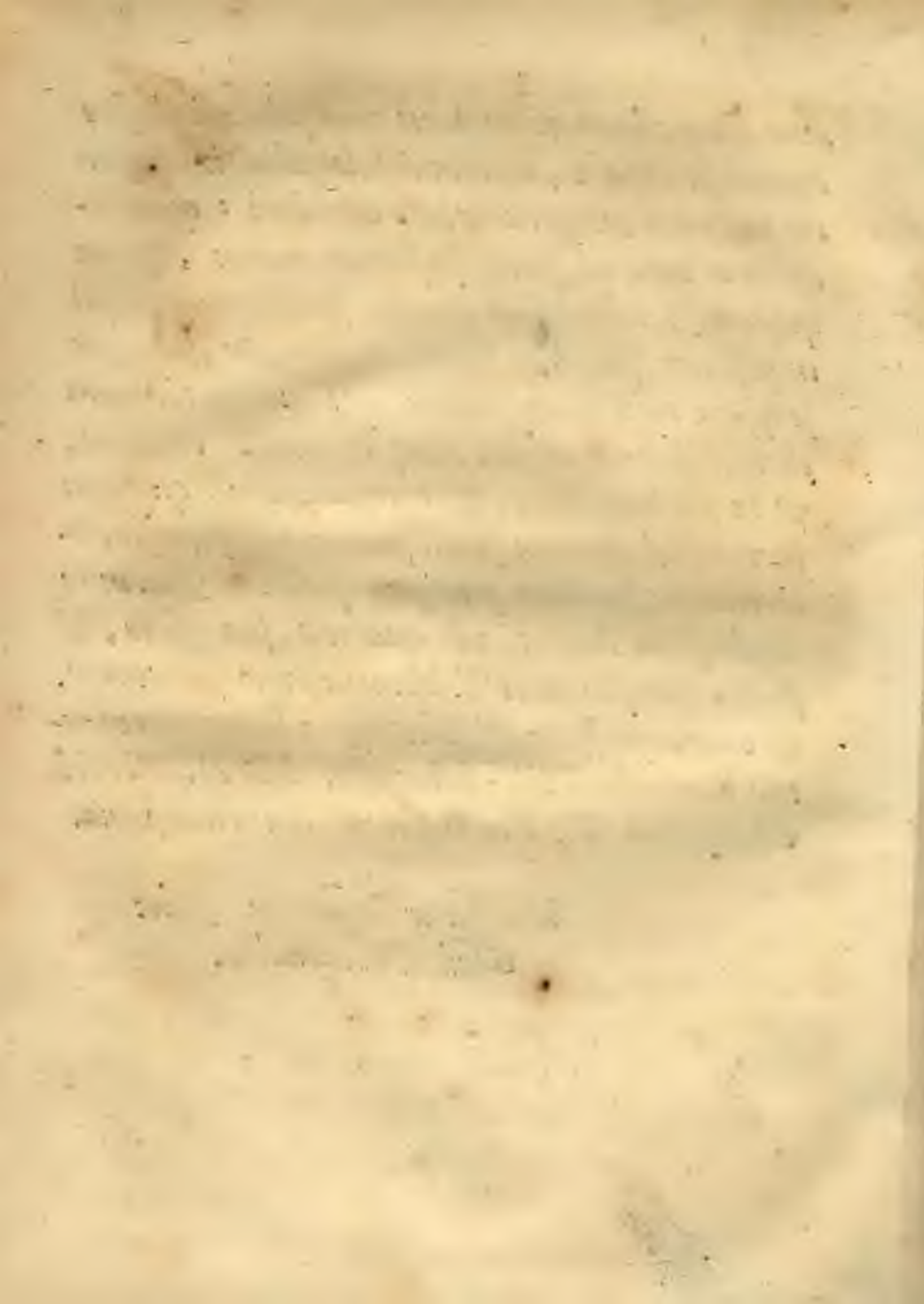
PERILLVSTRI ET REVERENDIS-
simo Domino vti fratri, Domino Episcopo
VVratislauenfi, &c.



*Erillustri & Reuerendissime Do-
mine vti frater. Synodum Dioce-
sanam VVratislauensem, ab Am-
plitudine T. istic nuper habitam,
& ad Sanctissimum Dominum nostrum missam,
Illustrissimi Patres Tridentini Concilij interpre-
tes, quibus id munus à Sanctitate sua mandatum
fuit, accuratè perlegerunt, & maturè examina-
runt: in eaq; summam Amplitudinis T. piete-
tem, deuotumq; in Catholicam religionem, & in
hanc sanctam sedem studium agnouerunt. Itaq;
non admodum multa necesse fuit immutare, vel
corrigere. Eam ipsam Synodum nunc ad Ampli-
tudinem T. mittimus, paucis in locis aptatam,
& emendatam, sicut in eius margine descriptum
videre licebit. Nihil autem opus esse existima-
mus*

mus illam cohortari ut curet tam salutaria ipsius
Synodi sic aptata, decreta à suis subditis diligen-
ter custodiri, atq; executioni mandari: quando-
quidem eam ad suum pastorale munus, graue
quidem, & laboriosum, in istis praesertim locis sibi
impositum, sedulo, ac sollicitè explendum, satis per
se ipsam incitatum scimus. Tantum diuinam
clementiam rogamus, Amplitudini T. concedat,
ut ex pio hoc labore, & egregia opera, quam in
suorum subditorum salute procuranda suscepit, u-
berrimum fructum percipere queat. Qua in re
Illustrissimi Patres, ubi opus erit, sua officia, &
studia Amplitudini T. libenti animo pollicentur,
& omnia prospera, & salutaria à Domino precan-
tur. Romæ die XXV. Augusti, M. D. XCIII.
Amplitud. T. Perillustri & Reuerendissimæ.

Uti frater Studiosiss. Hier:
Card. Matthæus.



ORDO ET PROCESSVS

Synodi Diœcesanæ.

*IN NOMINE SANCTISSIMÆ
ET INDIVIDUÆ TRINITATIS,
DEI PATRIS, ET FILII, ET SPI-
RITVS SANCTI. AMEN.*

IN tam dubia, & anticipi-
res humanæ omnes positæ
sunt conditione, vt nihil in
ijs tam perfecti reperiatur,
nihil vel legum, vel sanctionum repa-
gulis, solerti, ac prudenti legislato-
rum industria, tam munitum; quin lu-
brica, ac præcipiti, malorumq; pluri-
morum instigatrice, & effectrice cupi-
ditate, nouisq; artibus, aut callidè mul-
ta eludantur, aut malitiosè peruertan-
tur. Quo circa omnibus ijs, qui ad ali-
quod primariæ dignitatis fastigium
euecti sunt: perpetua quædam incum-
bit necessitas, ne vnquam securitati,

A

aut

aut legum confisi constantia, somno,
lentos, parumq; perspicaces gubernationi
afferant oculos; sed eorum aciem
hinc inde magna cum vigilantia circumferant,
vt exigente vsu, & succrescente malitia,
quouis tempore nouis legibus condendis,
antiquis verò restaurandis, atque ad vsum
reuocandis, si communi consulendum saluti sit,
perpetuo excubias agant. Quod cuiuscunq;
ordinis, excellentissimos semper Magistratus
fæliciter cæpisse, & magno cum successu
Imperia, Regna, ditionesq; stabilijisse, & in
exoptata tranquillitate, & harmonia conseruasse,
historiarum tam sacrarum, quam profanarum
Codices, illustribus exemplis passim referunt
& testantur.

Hunc præclarum imitatus morem
Reuerendissimus & Illustrissimus in
Christo pater, ac Dominus, Dominus
AN-

ANDREAS, Dei, & Apostolicæ
sedis gratia Episcopus Wratislauien-
sis, Coronæ Bohemiæ Princeps ligius,
Sacræ Cæsareæ Maiestatis consilia-
rius, & supremus superioris & infe-
rioris Silesiæ Capitaneus, cum magno
animi dolore videret, & re ipsa expe-
riretur, labascente prisca pietate, &
Catholicæ Religionis disciplina cor-
ruente, hisce temporibus Ecclesiæ
membra suæ Dioecesis vtili aliquà cor-
rectione, & reformatione omnino in-
digere; nihil quicquam ab ipso statim
initio accepti Episcopatus, sibi præ-
clarius, aut optabilius iudicauit, quam
vt sicuti in politica gubernatione, ita
in Ecclesiastico munere, quoad eius
fieri possit, omnia pristinæ integritati
restitueret, & agrum Domini à senti-
bus & zyzanijs emundaret. Itaq; ac-
curata, & diligenti cum Venerabili

Capitulo Cathedralis Ecclesiæ Wra-
tislauiensis deliberatione suscepta, pu-
blica citatione ad valuas ecclesiæ Ca-
thedralis sancti Ioannis Wratislauia,
& alibi etiam in Collegiatis, & prima-
rijs Ecclesijs parrochialibus affixa,
vocatis omnibus, & singulis legitimè,
qui de iure, vel consuetudine fuerant
vocandi, synodum Dioecesanam Wra-
tislauia celebrandam indixit: vt Deo
annuente communi consilio proposi-
tum suum exequi inciperet, & quæ ab
antiquo sancte, & salutariter consti-
tuta quidem; fragilitate tamen, & per-
uersitate humana neglecta, & corru-
pta fuerunt, oportunis remedijs, no-
uisque, si opus esset, constitutionibus
in pristinum statum, & integritatem
reuocaret.

Die Synodi adueniente, Reueren-
dissima Celsitudo sua, in profesto San-
cti

eti Michaelis, maturè Wratislaviam
venit, & seposita omnium politicorum
negociorum cura, quæ ad Synodi ce-
lebrationem secundum prædecesso-
rum Episcoporum Wratislaviensi-
um morem, vsui & commodo essent, in
ordinè redegit. Promotorem synodi
Dominum Paulum Albertum, S. Theo-
logiæ Doctorem, Scholasticum; Bona-
uenturam Han, l. V. Doctorem, Deca-
num Sanctæ crucis, Secretarium:
Lectorem verò, Dominum Conra-
dum Waibelium, S. Theologiæ
Doctorem, Vicarium in spiritalibus,
ac officialem generalem, omnes cathe-
dralis ecclesiæ Wratislaviensis, Præ-
latos, & Canonicos constituit: Duo
præterea notarj publici, qui Synodi
acta diligenter annotarent, fuerunt
requisiti, Dominus Adamus Kesselius
Ecclesiæ Collegiatæ sanctæ Crucis

Canonicus, & Daniel Zvvick vtriusq;
Capituli Wratislauiensis notarius
iuratus. Priusquam de articulis Reli-
gionem, cultum diuinum, mores cleri-
corum, & temporalia concernentibus,
consultatio institueretur: Reuerendis-
simus Dominus Episcopus singulari
in Religionem Catholicam Zelo, &
cura, vero animarum pastore digna, à
precibus initium fieri debere censuit;
ob id supplicationes, seu litanias tri-
bus diebus ante Synodum decantari,
& ieiunia pro fausta, & felici conti-
nuatione Synodi, deuotè peragi ius-
sit, ipseq; Episcopus audito prius ma-
gna deuotione S.S. missæ officio, insti-
tutæ ex cathedrali S. Iohannis Ecclesia
in Collegiatam S. Crucis proces-
sioni, subsequentibus Prælati, & Ca-
nonicis, ac Aulica Sux Reuerendis-
simæ Celsitudinis, familia interfuit.

Colle

Collegiata Ecclesia sanctæ Crucis, si-
militer processionem pari cum deuo-
tione in Cathedralem Ecclesiam ab-
soluit. Ipsa indictionis Synodi die,
mane hora quinta, & sexta, campana
maiori, ad synodum duabus vicibus
signum datum est: vltimo vero, & ter-
tio impulsu circa horam septimam da-
to, Reuerendissimus Dominus Epi-
scopus comitantibus cum Reuerendis-
simo Domino Adamo Episcopo Ni-
copoliense Abbate in arena, & suffra-
ganeo Wratislauien: D D. Præla-
tis, & Canonicis Ecclesiæ Wratisla-
uiensis, atq; septem Abbatibus, alioq;
clero subsequente, Ecclesiam Cathe-
dralem Wratislauiensem Diui Ioan-
nis ingressus est, & cum preces Domi-
no Deo flexis genibus, peculiari sca-
bello ad inferiorem gradum ad hoc
disposito, obtulisset, Chorus incepit
hymnum

hymnum, *Ven: sancte Spiritus*: quo finito Reuerendissimus D. Episcopus Versum, *Emitte Spiritum tuum*, vnà cum oratione, *Deus qui corda fidelium* &c. Choro debite correspondente, devote decantauit. Postmodum recedente Reuerendissimo Domino Episcopo in sacristiam, Promotor synodi, per Venerabilis capituli Notarium omnes ad synodum spectantes, ex scheda ordine conscripta euocauit, atq; cuilibet locum suum assignauit, in stallum videlicet dextro, versus altare, prope stallum, aut sedem Reuerendissimi Domini Episcopi, primo loco Reuerendissimum Dominum Suffraganeum, infula, & stola ornatum, ad latus demissiore tamen loco, cum pedo Episcopali, sacellano assistente. Deinde Dominos; Ioannem Sitsch Præpositum, Adamum Landeck Decanum, Christo-

Christophorum Gerstmannum Custodem, Andream Bogursky I. V. Doctorem, Vincentium Salinum, Magistrum Balthasarem Habicht, Bonaventuram Han I. V. Doctorem, Georgium Scholtz S. T. Doctorem, & Magistrum Gasparum Hiltprandum, Prælatos, & canonicos Ecclesiæ Cathedralis Wratislaviæ: Adamum Kesselium Ecclesiæ Collegiæ S. Crucis Canonicum, præterea concionatorem, & Pœnitentiarium Ecclesiæ Cathedralis. Item Magistri Hospitalis S. Matthiæ ablegatum, & Andream Rosnecium Præpositum Falckenbergensem, collocavit, sinistri verò lateris sedes, Domini Abbates, sine infulis tamen occuparunt, videlicet D. Hieronimus Lubensis, D. Ioannes Sancti Vincentij Wratislaviæ, Iacobus Saganensis, Dominus Nicolaus Heinrichouiensis, D.

B

Antonius

Antonius Camenicensis, D. Gasparus
Griffovien: D. Georgius Iemelnicen-
sis, & Laurentius Girlicius ablegatus
Abbatis Raudensis. Nomine capitu-
li Ecclesiæ Glogouiæ maioris, Geor-
gius Sculteti Præpositus, Martinus
Lemhusius Decanus, & Gasparus Sel-
lius Archidiaconus. Nomine Capitu-
li Nissenfis, Nicolaus Tinczman Me-
dicinæ Doctor. Nomine Capituli O-
poliensis, Iacobus Zuretius Decanus,
Ioannes Kuna Archidiaconus, Ioan-
nes Zvvick Custos. Nomine Capituli
Rathiboriensis, Petrus Sebisch Deca-
nus, & Sebastianus Tieffovvsky Cu-
stos. Nomine Capituli Glogouiæ su-
perioris, Albertus Petricius Deca-
nus, Matthæus Adam Præpositus cru-
ciferorum Nissæ valetudine aduersa
impeditus absuit. Infra Abbates ipso-
rum Sacellani ordine stabant, baculos
manibus sustinentes. Commendato-
res

res Lignicensis, Scvvidnicensis, &
Cruetzbergensis, excusatione absen-
tiæ vsi sunt. Ex præcentoribus adfue-
runt Chori minoris Cathedralis Ec-
clesiæ, & minoris Chori Collegiatæ
Ecclesiæ Sanctæ Crucis, & in Crypta;
Postea Archipresbyteri, Parrochi, &
alijs Sacerdotes ab vtraq; parte fuerunt
locati. Cum suo iam quisque loco con-
sedisset, Reuerendissimus Dominus
Episcopus, pallio, mitra, alijsq; Pontifi-
calibus amictus solita cum cerimonia,
& sacrorum ministris Ecclesiasticis
viris stipatus ex sacristia, ad altare pro-
cessit: vbi Ialdistorio inclinatus in-
cepit Antiphonam: *Exaud: nos:* respon-
dentibus duobus Canonicis Wratiss-
lauiensibus Dominis, Doctore Nico-
lao Tinczmanno, & Magistro Gaspa-
ro Hiltprando Regentibus, *DOMINE:*
reliquum Chorus. *QVONIAM & SAL-*
VVM: cum clero absoluit. Post *EX AUDI:*

Reuerendissimus Dominus Episcopus orationem; *OMNIPOTENS SEMPER
TERNUS DEVS*: Ex Pontificali Romano recitauit. Qua oratione finita Reuerendissimo ministrantes Vicarij duo flexis genibus Litaniam *KYRIE ELEY-
SON* inceperunt, toto choro correspondente, vsq; ad versum: *Vt hanc presentem
Synodū visitare, disponere, & benedicere digneris,* quem versum ter Dominus Episcopus facta cruce repetijt, Choro correspondente: *TE ROGAMVS AUDI NOS*. Deinde Vicarij pro sequebantur litaniam vsq; ad finem. Tandē Reuerendissimo incipiente, *OREMVS*: Duo Vicarij simul respondebant: *FLECTAMVS GENVA, &
LEVATE*. Absoluit Reuerendissimus orationem ex Pontificali Romano, de-positoq; pluuiali accipiebat casulam à duobus Canoniciis, & incipiebat missam solemnem de sancto, spiritu, more Romano.

Romano. Ad *AGNVS DEI*. Domini
Canonici ministrantes, Reuerendissi-
mo pacem dederunt, vnus suffraganeo,
alter Lubensi Abbati. Absoluto S. S.
Missæ officio, Reuerendissimus dedit
benedictionem, quam circa, *PAX Do-*
MINI, iuxta Pontificale Wratislauien-
se omisit. Porro in sacristia Pontifica-
lem ornatum exiit Reuerendissimus
Episcopus, & sedem præparatam ac-
cessit, ibiq; confidens, Dominum Do-
ctorem Georgium Scultetum Cano-
nicum, de Synodo prudenter, & doctè
perorantem, & integrè absoluentem
audiuit. De cathedra autem aut sug-
gestu descendente Sculteto, Reueren-
dissimus per Promotorem proposuit;
suam Reuerendissimam, & Illustrissi-
mam Celsitudinem desiderare: quò om-
nes ad Synodum spectantes, cum sua
Reuerendissima Celsitudine in Curi-

am Episcopalem se conferrent, vt Synodus iusto ordine, & legitimo modo inciperetur. Omnes itaq; & singuli clerici cuiuscunq; status, ac dignitatis: Aulicis Reuerendissimi D. Episcopi præcedentibus, & tandem solo Promotore cappa, & Almutio induto præeunte, Reuerendissimum Dominum Episcopum in hypocauftum Curia suæ subsequebantur, Prelatis, & Canonicis solis habitum rubeum deferentibus, alij enim cappas, & superpellicea sua deposuerant. In eodem Hypocaufto Reuerendissimus Dominus Episcopus solus ad mensam decenter ornata, illiq; imagine crucifixi appositæ, confedit, Rocketo, & cappa Rubea, & mucetto rubro indutus. Et latus quidem vnum Prelati, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis, alterum vero Domini Abbates occupabant, reliquis

quis suo ordine, vt in Ecclesia con-
derant, medium diligentibus hypo-
causti locum. Cumq; omnes intentos
oculos, & mentem haberent: à Regij
Vatis dicto initium sumens Reueren-
dissimus Dominus Episcopus, *ECCE*
QVAM BONVM, ET QVAM IVCVN-
DVM, SIT, HABITARE FRATRES IN
VNVN; piam & grauem exortus est ad
clerum orationem, iamq; ab initio sta-
tim accepti Episcopatus totam inge-
nij vim, & mentis aciem eo intendisse
aiebat, eiusmodi vt reperiret medici-
nam, quæ cleri disciplinæ exvscitan-
dæ, & restaurandæ conducere videre-
tur. Quam ad rem cum clerum conuo-
cari necesse esset, omnino: se quidem
diutius id in animo habuisse, vt Syno-
dus celebraretur diœcesana; Verum
multa, longe necessarium, & honestum
propositum impediuisse. Principio
quidem

quidem pestem hinc inde miserabili
multorum strage grassantem: quam
paulo post gemina Regum Poloniae
electio, tumultusq; bellici in hac Pro-
uincia, & Regno Poloniae subsequuti es-
sent. Pace tandem cum eodem Regno
Poloniae conclusa, difficile legationis
munus à sacra Cæsarea Maiestate Do-
mino nostro clementissimo, ad Serenis-
simum Poloniae Regem, & Regni or-
dines, sibi fuisse demandatum, ad certò
confirmandas iuramento pacis condi-
tiones, non multo post iterum ad Re-
gni Poloniae fines se missum ad Sere-
nissimum Sacrae Cæs. Maiestatis fra-
trem Maximilianum reducendum. A
publicis itaq; negocijs vbi paulum
nancisci ocij, & veluti respirare licu-
erit, nihil se reliqui fecisse, vt aliquan-
do tandem indictione Synodi, & con-
uentu tam præstantium Ecclesiastici
ordinis

ordinis virorum voti sui, & expectationis optatæ compos redderetur. Quem felicem, & diu desideratum diem, cum hodie intueatur, Venerandum etiam laudabili numero aspiciat Clerum, plurimum se lætari, & sibi ex animo gratulari dicebat, atque pluribus demonstrabat, non tantum bonum, & iucundum esse fratres habitare, sed in vnum etiam conuenire: Exemplo id Apostolorum fieri, qui suborta difficultate aliqua, & exigente nascentis Ecclesiæ usu, conuenerint; quemadmodum historia de circumcissione Iudæorum tollenda, & apud Christi sectatores abroganda luculenter contestetur, vbi re examinata Apostoli his concluderunt verbis. *VISUM EST, SPIRITUI SANCTO ET NOBIS.* Hinc à successoribus Apostolorum generalia Concilia: ab inferioribus verò prouinciales &

C

diœce-

diœcesanas Synodos fuisse celebratas:
Sicut etiam in Politica gubernatione,
& in Imperijs, Regnis, ac ditionibus
ritè ad normam & iustæ lancis æquita-
tem constituendis, regendoque dignis
legum repagulis populo, ab Imperato-
re Comitia, à Regibus, & Principibus
Diætæ, & conuentus, poscente vsu in-
dicantur. Ob similes causas, & Eccle-
siæ vtilitatem se omnes, qui Synodo in-
teresse tenentur, conuocasse, vt saluta-
ria omnium consilia coràm audiret, de
ijs præcipuè rebus, de quibus in hac
Synodo agere constituisset, quæ po-
tissimum quatuor capitibus essent com-
præhensa.

Primo, quomodo Religio Catholi-
ca aduersariorum varijs artibus & ma-
chinationibus collapsa restaurari, &
S.S. Concilij Tridentini decretis con-
stans authoritas, ita quidem vt ibidem

à Patribus sanctè constituta, in posterum in hac diœcesi obseruantur, conciliari, & stabiliri possit.

Secundo, cultus diuinus, qua ratione rectè ac decenter peragi debeat.

Tertio, corrupti Clericorum mores quomodo reformandi.

Quarto, in temporalibus quid commodò Ecclesiarum statui debeat, tum Clericorum certi redditus, quibus modis conseruandi, incerti verò ac dubij, ad certitudinem quantum fieri liceret, reducendi, & stabiliendi.

Atq; ità, si communicatis prudenti circumspectione & examine accurato, tot sapientum consilijs, ac habito inde iusto delectu, de hisce sanctiones conscriberentur, & ab earum obseruatione in posterum non discederetur; celsit Reuerendissimus D. Episcopus nihil aliud, quam optimum successum

certo, expectandum esse, idq; præter alias, in sacris Biblijs historias, Iosua testari exemplum, cum diuinæ memor legis, Iudaicum populum, ne DEOS colerent alienos, hortaretur &c.

Quibus sic propositis, Reuerendissimus per lectorem decretum demodo viuendi, & alijs in Concilio seruandis sessione secunda Concilij Tridentini, legi curauit: idque præcipue propter sessionem Clericorum, quod nulli propterea præiudicium generetur, nulliq; nouum ius acquiratur: quod tota Synodus per verbum **PLACET**, approbavit. Quæsiuit dehinc Synodi Promotor vtrum omnes, qui de iure, vel consuetudine Synodo interesse deberent, præsentessent, monuitq; vt absentium procuratores, aut ablegati absentia certam redderent rationem. Omnibus ex scheda per Notarium euocatis,

catis, præsentēs vocati, honorificè assurgēbant: postmodum oblatae fuerūt literæ Michaelis Waltheri Abbatis Raudensis, qui infirmitatis excusatione vsus, loco suo Laurentium Girlicium Sacellānum ablegauerat: à Magistro Hospitalis Sancti Matthiæ Wratislaviæ per fratrem Ioannem Prussium idem factum: similiter & à Zarensis districtus Archipresbytero, qui nomine suo vt Synodo interesset, Antonium Parochum Tostensem Wratislaviā misit: Pauci (incertum quā de causā) sine vlla excusatione emanferunt: n̄ si ex inobedientia, & contumaci neglectu, aut sine iusta causā alia id fecisse deprehenderetur, in eos animaduertēre Episcopus constituit, & Clero per Promotorem mandauit, ne aliquis ante finitam Synodum nisi speciali suæ Reuerendissimæ Celsitudinis licentia, Wratislaviā discedat.

Et

Et cum fides sit fundamentum salutis æternæ, Reuerendissimus D. Episcopus S. S. Oecumenici Concilij Tridentini pium institutum, tum etiam Prouincialis Petricouienfis, & à prædecessore suo Episcopo Martino piæ mem: celebratæ Synodi Diœcesanæ consuetudinem, obseruare volens, flexis genibus, tactis S. S. DEI Euangelij Professionem fidei prius solus, & consequenter totus Clerus simul, prælegente Synodi lectore, eandem professionem, iuxta Pij iij. fel: re: præscriptum, fecit. Exhibebant deindè, requirente hoc Reuerendissimo D. Episcopo, DD. Archidiaconi suas visitationes: D. Iulius Landus Archidiaconus Wratislauenfis, propter morbum, quo domi detinebatur, per D. Doctorem Georgium Scultetum Canonicum Wratislauensem visitationem

nem suam obtulit: subsecutus est D.
Adam Landeck Legnicensis, hinc
Casparus Sella Glogouiensis, & Io-
annes Kuna Oppolienfis Archidiacono,
suas quisque Reuerendissimo Do-
mino Episcopo obtulit visitationes.
Iis Reuerendissimus Dominus Epi-
scopus ob hanc diligentiam gratias
egit, hortatusque est eosdem, vt parem
in posterum pro ipsorum munere ad-
hibere non prætermittant. Exhibita
quoque fuerunt varia Parochorum
querela, quæ cum in magnum exeresce-
rent numerum, Reuerendissimus Do-
minus Episcopus, tribus ex DD. Ca-
nonicis Cathedralis Ecclesiæ Wratissi-
lauiensis, D. Nicolao Tinczmanno.
D. Bonauenturæ Han, & D. Conrado
Waibelio id dedit negotij, vt supplices
libellos, & querelas reuiderent, & suæ
Reuerendissimæ Celsitudini refer-
rent

rent, quo Cleri querelæ tempestiuè, & cum fructu succurreretur.

Conscripserat Reuerendissimus D. Episcopus ante Synodi congregationē cōstitutiones, vel articulos quosdam, qui ad institutum Ecclesiasticum, & ad conseruandam & augendam Catholicam religionem necessarij erant visi. Ex ijs quæ fidem & Religionem Catholicam concernerent legi curauit: post, omnium consilia audire cupiens, primo Prælatorum & Canoniorum Ecclesiæ Cathedralis, quid de his videretur, sententiā rogauit: qui omnes constitutiones vtiliter promulgari posse vnanimi consensu iudicabant. DD. Abbates verò semel, atque iterum seorsim deliberandi, & consultandi quoddam spatium sibi petebant concedi. Quam rem nouam, nec ante prioribus in Synodis vsitatam, cum

Reue-

Reuerendissimus D. Episcopus arbitraretur; eosque moneret, vt quilibet in libero dicendi, & consultandi loco, liberè suam sententiam proferret: Tunc DD. Abbates Reuerendissimi Domini Episcopi se submittentes voluntati, per D. Abbatem Vincentinum, virum doctrina, & rerum vsu amplissimum, egerunt gratias Episcopo, pro paterna ista cura, quam in conscribendis & proponendis illis articulis, & constitutionibus de Religione, Sua Celsitudo habuisset; videre ipsos in lectis articulis, præter reliqua Reuerendissimum Dominum Episcopum ex præscripto Concilij Tridentini urgere, vt DD. Abbates iuxta eiusdem Concilij decreta, Magistrum in suis quisque monasterijs alerent, qui nouiter receptos ordinis fratres, pietatis & bonarum artium fundamenta fideliter doceret.

ceret. Id DD. Abbatibus hucusq;
summæ curæ fuisse, quemadmodum qui
Wratislaviæ sua haberent monasteria,
nunquam vtile hoc institutum præter-
misissent. Et licet etiamnum domi Præ-
ceptoribus non destituerentur, se ta-
men vberioris disciplinæ gratia, ali-
quos in Seminarium Episcopale Nis-
sam mittere velle. Omnia itaq; decreta
maturo cōsilio à Reuerendissimo Dñ:
Episcopo cōscripta, & iam lecta ipsos
Domino Abbates approbare, vnicū
solummodo caput, quo ius instituendi
seu inuestiendi Parochos, Reuerendis-
simo Domino Episcopo reseruaretur,
in ipsorum Abbatum præiudicium po-
situm videri; eos hucusq; à longo tem-
pore viros pios, & doctos, Parochijs
præfecisse, sine aliqua Domini Episco-
pi institutione, & quandoquidem in
tanto Clericorum defectu seculares Sa-
cerdotes

cerdotes habere non potuerint, se fra-
tribus interdum monasteriorum Pa-
rochias regendas commisisse, eamq;
possessionem ipsos ex longa consuetu-
dine obtinuisse, rogare itaq; DD. Ab-
bates, vt Reuerendissimus D. Episco-
pus ius illud instituendi Parochos, si-
cut hucusq; ab ipsis obseruatum esset,
integrum Abbatibus relinquere velit.
Deinde quando visitationes Parocho-
rum in monasteriorum fundis per Do-
minos Archidiaconos in posterum in-
stituerentur, vt Dominis Abbatibus
visitationibus huiusmodi interesse lice-
ret. Ad ea Reuerendissimus D. Epi-
scopus respondit, se nihil noui consti-
tuere, sed ex Concilijs Tridentini de-
cretis (sicut ex eodem Concilio sess: 14.
cap. 10. & sess: 25. cap. 9. de reforma-
tione fuerunt lecta) nihil aliud optare,
quam vt sit Hierarchia bene ordinata,

nihil quicquam in præiudicium DD.
Abbatum fieri neq; eos iuris alicuius
facere hac in parte iacturam, quinimo
liberum permanere DD. Abbatibus
præsentationis ius, si quod haberent:
non iniquum vicissim esse, vt Episco-
po Loci ordinaria auctoritas salua con-
seruetur eiq; inuestiendi ius integrum
permaneant & relinquatur (Videndæ
sunt hac de re sacræ congregationis
notæ infra titulo de Parochis) Ponti-
fices enim maximos suas Bullas colla-
tionum & prouisionum, Sacratissimos
Cæsares, Serenissimos Poloniæ Re-
ges (vt de alijs nihil dicatur) præsen-
tationes Episcopo mittere ac misisse:
multo magis ergo Abbates id decêre,
vt Episcopo Inuestiendos præsentent,
ne ordo Hierarchicus quouis modo
turbetur. Et quamuis DD. Abbates
affirmarent non semper expedire, vt
præsen-

præsentationes essent perpetuæ, propter
Religiosos fratres, quibus interdum
Parochiæ cōferuntur & ad monasteria
reuocantur, vt existiment maius etiam
commodū monasterijs hac ratione ac-
cedere atq; ideo denuo ipsos rogare,
sui vt ratio habeatur, & priuilegia con-
firmentur ipsorum, quibus à tam lon-
go tempore integrum fuisset ius inue-
stiendi. Tamen Reuerendissimus Do-
minus Episcopus à S.S. Concilij Tri-
dentini Decretis recedere, se nec vel-
le, nec posse respondit. Quandoqui-
dem præterea in constitutionibus præ-
lectis, secularibus Clericis liberam
testandi facultatem concessam esse in-
tellexerant DD. Abbates, si religiosi
in Parochijs è viuis excederent, ad
quem relicta pertinerent interroga-
bant; Reuerendissimus Dominus E-
piscopus ad hæc: Monasterio inquit

“ fratrum res de relictas accrescere, cum
“ testamenti ob paupertatis votum non
“ habeant factionem: Si vero seculares
Clerici in Parochijs non condito te-
stamento decederent; statuta prouin-
cialia & Synodalia iuxta praxim quo-
tidianam obseruanda esse, vt scilicet
1. post sumptus funebres debita exsol-
2. uantur: deinde consanguineis aliqua
3. hæreditatis pars; fabricæ item & Ec-
clesiæ in quo intestatus obiit, vel Pa-
rochiæ portio quædam relinquatur.
Post acclamationem **PLACET**, Re-
uerendissimus Dominus Episcopus
proponebat, magnam esse penuriam
Catholicorum seruitorum, quorum o-
pera Domini Abbates, & Abbatissæ in
Præfecturis, & alijs officijs vterentur.
Cogitasse itaq; se, non conuenientius
huic malo remedium reperiri, nisi vt
certus Nobilium puërorum numerus,
scilicet

scilicet viginti quatuor, honestè alerentur, qui in fide, moribus, & disciplinis, Catholicè instructi, suo tempore tum alijs, tum eiusmodi officijs præficerentur: in quem finem ædes Nissæ iam emisset, saltem à Clero consilium se requirere, vtrum magis conferat sumptus facere in nobiles, vel plebeios: Venerabili Capitulo Cathedralis Ecclesiæ placuit Reuerendissimi Domini institutum, vt nobiles præcipue si haberi possint in eum finem alantur: cum in Episcopale Seminarium non nisi iuuenes, qui in Ecclesiastico statu DEO & Ecclesijs suo tempore inseruiant recipiantur.

Domini Abbates hoc vnum se dolere dicebant, quod non habere possent Catholicos: esse in Aulis Principum magis gratos homines nobiles, quam plebeios. Rogabant itaq; Dominum

minum Episcopum, vt nobiles conuenientis ætatis reciperet, ipsos suam operam offerre. Abbatem enim Sancti Vincentij in eum finem quatuor hucusq; aluisse, vt ipsorum opera aliquando vteretur. Reuerendissimus Dominus Episcopus respondit: non minores XVIII. annis recipi in Seminariū clericorum: in receptione nobilium se obseruaturum, vt XIII. sint annorum, qui si aliquot annis pietati, ac studijs operam dent, futurum, vt vel circa XX. ætatis annum commodè seruitijs Principum, & Abbatum adhiberi queant. Porro Clericorum Seminarij Episcopalis sumptum annum Reuerendissimus Dominus Episcopus tribus millibus florenorum æstimabat, imò eundem etiam superari numerum, & quatuor millia non raro excedere, expositorum consignationes, & Reges
sta

ita testari. Quandoquidem verò difficile sibi esset, in vtroq; Seminario, Clericorum scilicet, & nobilium secularium, facta tecta omnia conseruare, tot scholares clericos, & laicos cum ipsorum Doctoribus, Magistris, Præceptoribus, & seruatoribus alere: petere se vigore constitutionis Concilij Tridentini sess: XXIII. Cap: XVIII. de reformatione, vt Prælati, & Canonici præcipuè, ac totus Clerus, ad Seminarium Clericorum contribuere velint, Cathedralis Ecclesiæ Wratislauiensis Capitulum, Prælatorum & Canonico-
rum decumbentium absentiam inprimis allegabat; rogans vt Reuerendissimus tantum concederet spatij, donec cum alijs Confratribus, hac de re consilium capere possit: tamen cum Reuerendissimus responsum à venerabili Capitulo vrgeret, Capitulum asseue-
E rabat.

rabat. Reuerendissimi Domini Episcopi prouentus, Capitulares redditus longè superare, decimis vbiq; collapsis, & in fertones Episcopales commutatis, rogare se, quandoquidem Venerabili Capitulo prouentus tertiæ partis Episcopatus competant, vt Reuerendissimus retentis duabus partibus, tertiam Ven: Capitulo iuxta Conci: Tridentini assignet: inde ad Seminarij conseruationem partem adijci posse. Reuerendissimus Episcopus Venerabilis Capituli responsum non satis æquo animo ferre visus est, existimauitque merito se aliud responsum expectare debuisse. Nam quod de tertia parte prouentuum Episcopatus, seu mensæ Episcopalis Capitulo assignanda dictum sit, illud sine vlllo fundamento prolatum esse. Capitulum enim proprias haberè villas, syl-

uas, & alia bona diuifa, & distincta à bonis, quæ ad mensam Episcopalem pertinerent: de prouentibus, & bonis mensæ Episcopalis ne teruncium quidem competere Capitulo, neq; Concilium Tridentinū quicquam de hac re cōstituisse. Quod uero de collapsis decimis dictum sit, illud quidem non negari, sed Episcopi quoq; decimas, quæ amplissimæ fuerint, ad eundem modum sicuti Capituli collapsas esse. Recordari se inter alia statuta Ecclesiæ Cathedralis vnum extare, quo Episcopus ad certa quædam onera sit obligatus, ad simplum Capituli, contribuere duplum: æquum igitur, vt ad Seminarium etiā ad duplum Episcopi, Capitulum contribuat simplum. Quod si illis graue hoc videretur, ac existimarēt æquam non seruari proportionem petīt Reuerendissimus vt quilibet Præla-

tus, & Canonicus Cathedralis Ecclesiæ de suis prouentibus contribuatur decimam, vigesimam vel trigesimam, vel quinquagesimam partem, se ad eundem modum paratum esse, de prouentibus mensæ Episcopalis decimam, vigesimam &c. contribuere, & hunc modum esse longè iustissimum, vt quo plures quis habeat redditus, eo plus etiam conferat. Venerabile Capitulum tempus deliberandi in alterum diem petijt, & impetrauit. DD. Abbatibus placuit institutum Reuerendissimi operamq; suam non denegarunt sperantes, si quid contribuerint, Reuerendissimum Dominum Episcopum contentum fore, vt in Clericorum Seminario Nissen: suos alumnos alant, quorum opera vti possint. Capitulum Glögo: uia maioris de collapsa religione, & censuum imminutione conquestum est, atque

atque hinc fieri, ut vnde commodè vi-
uant, vix suppetat: Scholæ Rectores,
& Professores, stipendio commodò de-
stitui, Ecclesiam etiam ipsam mutam
quodammodo manere: excusari itaq;
se se petierunt in ijs, quæ de contribu-
tione proposita essent. Capitulum Nis-
sense, & Oppoliense certum responsum
ad vltiorem cum fratribus absenti-
bus consultationem reiecit: Capitu-
lum Rathiboriense, & Glogouia Su-
perioris summam allegârunt pauper-
tatem, quam excusationem vt certam
Reuerendissimus Dominus Episco-
pus non grauatim admisit. Præpositus
Rosenbergensis se ex Prælati sui Do-
mini Abbatis in arena voluntate de-
pendere ait. Vidit Reuerendissimus
Dominus Episcopus pro Seminario
Clericorū inanem cōtributionis spem
esse; nihilominus se à pio proposito

suo, in alendis Clericis, & pueris nobilibus, desistere nolle asseueravit. Et quia maior diei pars rerum tractatione consumpta esset; dimisit Clerum Reuerendissimus Dominus Episcopus: Abbates verò apud se in prandio retinuit. Commisit autem Reuerendissimus, DD. Archidiaconis, vt suis Archipresbyteris demandarent, quo absentes Sacerdotes, qui Synodo huic non interfuissent, suo tempore conuocarent, atque ab ijs professionem fidei exigent. Synodi etiam promotor, innuente Reuerendissimo Domino Episcopo iussit, vt sequenti die, hora septima ad sonum campanæ maioris, totus Clerus ad sacrū Missæ officium, & tandem in Curiam ad Synodum vicissim reuerterentur.

Secunda die Synodi, mane vicissim campanæ impulsu signum dabatur:
sub

sub tertium pulsum eodem ordine, quo
præcedente die, eodemque Prælato-
rum, Canonicoꝝ, & Abbatum toti-
usq; Cleri Comitatu, in Cathedralem
Ecclesiam ingressus Episcopus, sa-
crum missæ officium de Beata Maria
Virgine, quod à Reuerendissimo D.
Adamo Episcopo Nicopolienſe, &
suffraganeo Wratſlauenſe celebraba-
tur, deuotè audiuit, ac in Curiam re-
uerſus, vt ceptam Synodi tractatio-
nem continuaret, per Promotorem di-
uerſa Capita de cultu diuino ritè pera-
gendo, vt de illis deliberaretur propo-
ni iuſſit: & cum ad caput de cantilenis
in Ecclesia ante concionem decantan-
dis, peruentum eſſet, placuit Synodo,
idq; deuotioni plebis plurimum con-
ferre quidem cenſuit, vt omnibus vni-
uerſim Eccleſijs cantiones eiufmodi
concederentur, euitandæ autem confu-
ſionis,

ffionis, & disparitatis causa, oportunitum
esse ad vnā certitudinem redigi can-
tilenas, in quibus, vt certitudini, &
conformitati deuotio coniungeretur,
Reuerendissimus Dominus Episco-
pus, curam eandem, Dominis, Doctōri
Andræ Bogursky, præterea Con-
cionatori, & Pœnitentiario maioris
Ecclesiæ commisit, qui vtroque &
Germanico, & Polonico idiomate
cantiones probatas, & pietati infer-
uientes colligerent, & Episcopo affer-
rent, illi tum curæ fore, vt in vsum mul-
torum Typis Nissenfis excusæ in
publicum prodirent. Baptizandi ri-
tum quod attineret, DD. Abbates
grauibus, & vrgentibus de causis, ac
rationibus consultum existimabant, in
Sacramento Baptismi, Ioannis Ieusen-
trij Episcopatus Misnensis Admini-
stratoris, viri in Catholica religione
iuuanda

iuuanda probatissimi. Germanica baptizandi forma, magis quam Latina hactenus consueta vtendū esse. Quam difficultatem D: Reuerendissimus exemit, cum diceret, formam baptizandi potius secundum Agendam Metropolitanæ Ecclesiæ Gnesnensis vbiq; seruandam, quàm noui aliquid statuendum esse: non displicere tamen; quin imo hortari ac monere, vt paulatim, & adhibita in consilium prudentia, à Parochis Germanico, aut etiam vbi eius linguæ vsus sit Polonico sermone, populo ceremoniæ oportunis verbis explicentur: Itâ enim futurum, vt modus germanicè baptizandi, in ijs locis vbi partim à parochianis desideraretur, partim in quibusdam locis nunc in vsu esset pedetentim diligentia Parochorum tolli posset.

De Breuiario Wratislauensi cuius
F exempla

exempla desiderarunt, Reuerendissimo Domino Episcopo, approbante Synodo placuit, vsum Romani Breuiarij esse introducendum, non vt Wratislauiense tollatur, sed vt propter defectũ Wratislauiensis Breuiarij, recens ordinandi ad recitationem Breuiarij Romani assuefiant.

Placuerunt etiam Synodo articuli de cultu diuino omnes: Ad reformationem Clericorum condescendum erat, eius à capite initium sumendum iudicabat æquum Reuerendissimus Dominus Episcopus, ac hortabatur vt liberè, & confidenter omnes, & singuli publicè indicarent: si quid in sua Reuerendissima celsitudine emendatione dignum animaduertetur.

Cum autem tota Synodus vno ore profiteretur, omnia, quæ hæcenus gesta essent, Episcopali officio, ac muneri conuenientissima, & cum pietate coniuncta

iuncta fuisse: preces adiñciebant, vť
quemadmodum sãctè cepisset, progre-
deretur, mercedemq; à Deo optimo
Maximo expectaret. Capita deinde
de moribus Clericorum approbârunt,
præcipuè verò ea constitutio, ne Cle- //
rici pro alijs in causis pecuniarijs fide //
iuberent, DD. Abbatibus plurimum //
placuit, se vñicum hoc optare, vt à fide
iussionibus liberentur.

Cum autem ex Abbatibus quidam,
subsequenti die certis de causis ab itum
pararent, rogabant Reuerendissimum
Dominum Episcopum, vt quibus in
rebus à secularibus grauarentur, be-
nignè audire, consilium impartiri, &
auxiliatrices porrigere manus digna-
retur. Æquissimo desiderio Abbatum
benignè annuit Reuerendissimus, &
ad omnia & singula partim è vestigio
in Synodo publicè, partim etiam al-

tera die priuatim ſufficienter reſpon-
dit: ac in omnem euentum nec confi-
lio nec auxilio DD. Abbatibus quo-
uis tempore, & occasione ſeſe defutu-
rum, humaniſſimè eſt pollicitus, mo-
nuitque paternè, vt ſequenti die omnes
mane campanæ ſigno dato, ad rem di-
uinam faciendam redirent, & reſiduis
Synodi negotijs incumberent. Cæ-
terum in ſumpta iam maiori parte diei,
humaniter Clerum, vt cibo, & potu re-
ficeretur, Episcopus inuitauit.

Pulſu campanæ tertio, die etiam Sy-
nodi tertia, præcedente; in præſentia
Reuerendiſſimi D. Episcopi, & Cle-
ri totius; Dominus Abbas Vincenti-
nus officium de S. Ioanne Baptiſta Pa-
trono Eccleſiæ Wratſlauien: celebra-
uit. Poſt hæc in Curia Episcopali de
temporalibus quædam propoſita, ea-
que poſt diligens examen approbata fue-
runt.

Tum

Tum Ecclesiæ Cathedralis Capitulum, Seminarij faciens mentionem: si idem Clericorum augeretur numero, consultum arbitrabatur, atq; ob id cum Conciliū Tridentinū sess: XXIII Cap. XVIII. de reformatione, certum præscribat, ad Seminarij sumptus contributionis modum, rogabat, vt Reuerendissimus ex Prælatiis, vel Canonicis Ecclesiæ Cathedralis vnum, alium etiam Capitulum nominaret, qui postmodum ea de re consultarent, suaq; Reuerendissimæ Celsitudini quid fieri expediat, referrent. Quod Venerabilis Capituli responsum Reuerendissimo D. Episcopo non displicuit, adiecitq; Dominos Archidiaconos nudius tertius visitationes suas obtulisse: quæ propter occupationes, fieri oportebat, accuratè reuideri nondum potuerint, sed adhibiturum se viros

doctos, qui diligentius hæc expendant, & in medium consulant, qua ratione petitionibus Clericorum satisfiat.

Et cum Reuerendissimus D. Episcopus, tum à Prælatiſ, tùm ab alijs Clericis aliquoties intellexiſſet, quædam in concilio contineri Tridentino, quæ non modo difficilia, ſed quaſi impoſſibilia in hac prouincia obſeruata eſſent: Episcopus vtrum ea ſcriptis conſignata in promptu haberent, interrogabat; quæ aliqua moderatione indigerent, & quorũ præcedente etiã Synodo mentio facta eſſet; ea enim de re ad S.S. Sedem Apoſtolicam tempeſtiuè, vt referretur ſe non prætermiſſurum. Cathedralis Eccleſiæ Capitulum aliquot capita in ſcriptis Reuerendiſſimo obtulit, rogauitq; vt diſpenſationem ſi ita S. Reuerendiſſimæ Celſitudini

fitudini visum esset, apud S.S. Sedem Apostolicam vrgeret, DD. Abbates & Collegiatarum Ecclesiarum Capitula, difficultates quasdam ex Conc: Tridentini decretis allegabant, eas vt similiter in scriptis exhiberent, Episcopus commodissimum iudicauit. Ad extremum vbi grauamina Clerus exhibuisset, Reuerendissimus D. Episcopus sese vna cum aliquot Prælatiſ, & Canonicis ex Ven: Capitulo legere, adamuſſim expendere, & necessitatibus eorum consulere velle, clementer promisit.

Quibus ita peractis, cum Reuerendissimo Domino Episcopo interrogante, vtrum decreta his diebus lecta, approbarent, ita vt emendata imprimi possint, reliqui annuissent: Domini Abbates conditionem adijciebant; sibi decreta placere, in omnibus in quibus
non

non sint. contra iura immunitates, & priuilegia monasteriorum, de quo solenniter protestabantur. Reuerendissimus D. Episcopus, Protestationem eatenus admisit, quatenus non præiudicaret iuri, & libertati Reuerendissimi tanquam loci ordini: item Sacrorum Canonum & Concilij Tridentini Decretis, de quose in contrarium solenniter protestationem interponere aiebat.

Et hisce Reuerendissimus Dominus Episcopus omnibus benignissimis verbis gratias egit, quod ad citationem, & requisitionem ipsius Synodi Diocesanae negotijs, quæ ex sacris canonibus, prouincialibus, & Synodali-
bus constitutionibus & Conc: Tridentino sua habuerint fundamenta interfuerint. Nihil amplius nunc superesse, quam vt ea, quæ piè, & sanctè à
Diœce

Dioecēſana Synodo vnanimiter conſtituta ſint, firmiter, & inuiolabiliter ab omnibus obſeruentur. Deusq; pro augmento religionis, & fidei Catholice ſedulo imploretur, dataq; benedictione, omnibus licentiam abeundi conceſſit, præterquam ijs, quibus ad querelas, vel conſilium impertien-
dum, vel auxilium afferen-
dum erat.



G

Nomina

NOMINA PRÆCIPUORUM,
QUI AD SYNODVM HANC
Dieceſanam Wratſlaviæ
conuerunt.

REVERENDISSIMVS
& Illuſtriſſimus in Chriſto Pater, ac
Dominus, D. Andreas Dei gratia
Epiſcopus Wratſlavienſis, Coronæ
Bohemix Princeps Ligius, Sac. Cæſ.
Maiestatis Conſiliarius, atq; Supre-
mus Superioris, & Inferioris S-
leſiæ Capitaneus, Præſidens i
Synodo.

Reuerendiſſimus D. Adamus Epiſco-
pus Nicopoliensis, & ſuffraganeus
Wratſlaviensis.

EX CAPITVLO CATHE-
dralis Eccleſiæ Wratſlaviensis.

Ioannes

Ioannes Sitsch Præpositus.

Adam Landeck Decanus.

Paulus Albertus S. T. Doctor
Scholaſticus:

Chriſtophorus Gerſtman Cuſtos.

Andreas Bogursky I. V. Doctor.

Vincentius Salnius.

Balthaſar Habicht, Artium libe-
ralium Magiſter.

Bonauentura Han I. V. Doctor.

Georgius Scultetus S. T. Doctor

Conradus Waibelius S. T. Do-
ctor, Vicarius in ſpiritualibus,
& officialis generalis.

Gasparus Hiltprandus Artium li-
beralium Magiſter.

Georgius Andreades Sacræ Theo-
logiæ Doctor Can:

EX DOMINIS ABBA-
tibus.

Hieronimus Lubensis.

Ioannes S. Vincentij Wratislaviae.

Iacobus Saganensis.

Nicolaus Heinrichouien:

Antonius Camenien:

Casparus Grissouienfis.

Gregorius Stoianus Iemelnienfis.

Laurentius Girlicius ablegatus
Michaelis Waltheri Abbatis Raudensis.

Prior in Pratis ad Glogouiam superiorem ordinis Sancti Pauli primi Eremitae.

COLLEGIATARVM Ecclesiarum Ablegati.

Glogouiae maioris.

Georgius Scultetus Praepositus.

Martinus Lemhusius Decanus.

Gasparus Sella Archidiaconus.

Sanctae

SANCTÆ CRVCIS

Wratislaviæ.

Adamus Kessel Artium liberalium Ma-
gister.

NISSENSIS.

Sebastianus Hartman Sacræ Theolo-
giæ Doctor Præpositus.

Nicolaus Tinczman Medicinæ Do-
ctor.

OPPOLIENSIS.

Iacobus Zuretius Decanus.

Ioannes Kuna Archidiaconus.

Ioannes Zvrick Custos.

RATHIBORIENSIS.

Petrus Sebisch Decanus.

Georgius Stephetius Custos.

GLOGOVIAE MINORIS.

Albertus Petricz Decanus.

Magistri Hospitalis S. Matthiæ able-
gatus F. Ioannes Prussius.

Cathedralis Ecclesiæ Wratislaviensis
Concinator, & eiusdem Ecclesiæ
Pœnitentiarius.

FALCKENBERGENSIS.
Andreas Rosnecky Præpositus.

PRÆPOSITI. MONASTERIORUM.

Fra: Wenceslaus Præpositus Rosen-
bergenfis.

Fr: Ioannes Fuchs, Præpositus Zot-
tenfis.

Fr: Franciscus Welle, Præpositus in
Seitsch.

Fr: Georgius Faber Præpositus in
nouo Castro.

PRIORES ET FRATRES.

Fra: Martinus Opicz Prior ex Con-
uentu S. Vincen: Wratislaviæ.

Fr: Albertus Concionator Rosenber-
genfis.

Fr: Mathias Bittner Senior Conuen-
tus Saganensis.

Fr: Bal-

Fr: Balthasar Rothentorn, Prior ad
diuam Virginem in arena Wratisla-
uiæ.

Fr: Paulus Sorauiensis Prior conuen-
tus Sancti Adalberti Wratislaviæ
ordinis Prædicatorum.

Fr: Dominicus Wansouita, Prior Con-
uentus Suidnicensis S. Crucis or-
dinis Prædicatorum.

Fr: Blasius Gedaneñ: Prior ordinis
Prædicatorum ad SS. Petrum &
Paulum Glogouiæ maioris.

PRÆCENTORES.

Zacharias Felckel Sanctæ Crucis Su-
perioris Wratislavię.

Albertus Molitorius Sanctę Crucis
in Crypta Wratislaviæ.

ARCHIPRESBYTERI,
seu Decani Rurales.

EX WRATISLAVIENSI
Archidiaconatu.

Melchior

Melchior Ientsch Parochus ad S. Mauritium.

Gasparus Schorefius Parochus Grotzkouienfis.

M. Christophorus Lachnit Parochus Cantenfis.

Iacobus Arlenus Parochus in Czirkovvitz.

Albertus Tricesius Richtalenfis.

Stanislaus Podolsky Ostrossouienfis.

EX ARCHIDIACONATV
Glogouia maioris.

Matthias Heinicius loco Parochi in Hoënkirch.

Georgius Weigel Parochus in Preichavv.

EX ARCHIDIACONATV
Legnicenfi.

M. Laurentius Ionischer, Virginum
in Lubenthal Pœnitentiarius.

Matthias

Matthias Renner Parochus in Olbersdorff.

EX ARCHIDIACONA-
tu Oppoliensi.

Ex fede Rosenbergensi, Vitus Bades-
to, Parochus in Dobrodzin.

Ex fede Strelecensi Clemens à Stock
Parochus in Grossovvicz.

Ex fede Thostensi; Ioannes Przif-
sovsky Parochus in Thost.

Ex fede Gleyvvicensi Ioannes Ser-
uacius Parochus ibidem.

Matthias Mazureck Parochus in Pe-
tri villa Senior.

Ex fede Zarensi, & Wladislaviensi,
Ioannes à Plosta Parochus in
Iadlovvnick.

Ex fede Rathiboriensi, Georgius
Richtineck Parochus in Lyscky.

Valentinus Sartoris Senior.

H

Ex

Ex sede Vgesdensi Petrus Ceruus
Parochus Lesnicensis.

Ex sede Coslensi Casparus Lefsius
Parochus ibidem.

Stanislaus Wartman Parochus in
Kostenthaal Senior.

Ex sede Glogouiae minoris Sebastia-
nus Rudolphi Parochus Schö-
nouienfis.

Ex sede Cilicensi, loco Iacobi Rudol-
phi, Vincentius Matthæi Cano-
nicus Rathiboriensis.

Adamus Charinus Parochus Cili-
censis Senior.

Ex sede Falckenbergensi, Petrus
Zmarcky Vicarius Falckenber-
gensis.

*Præter suprascriptos Prælatos, & Sacerdotes in
dignitatibus, & officijs constitutos, ex religiosis
fratribus, Ecclesiarum Vicarijs, Altaristis, &
Parochis villarum, magnus adfuit nume-
rus, quorum nomina recensere su-
peruacaneum videretur.*

CONSTITUTIONES
SYNODI DIOECESANAE.

DE FIDE, ET RELIGIONE
CATHOLICA.

DE PROFESSIONE FIDEL

Caput I.



Vi sacras ædes, theatra, pri-
uata sue domos, magnifici
alicuius operis erigere, &
structurarum, suiq; nominis
perpetuitati, ac memoriæ inservire vo-
lunt: in fundamentum primo cogita-
tiones, & labores conuertunt, idq; vt
omni studio firment, & stabiliant; cir-
culos, aliasq; ex Geometrica discipli-
na convenientes figuras mutuati, ad
earum normam, & artificis certam de-
lineationem, solum aut ante firmum
occupare, aut fragile, saxis aliaue ma-
teria accommodata firmare consueue-

runt: Frustra enim duraturæ molis, & ædificiorum constantiam sibi pollicerentur; nisi fundamenti immobilis certitudo, omnes reliquas structuræ partes, ad operis vsque absolutionem, humeris velut in sese reciperet, & suffulciret. Cum igitur omnes, qui Christi Ecclesiæ inserti, eius professioni nomen suum verè dederunt, magnam animo moliantur felicitatis perpetuæ structuram, quæ in omnem æternitatem duratura sit: à Fundamento, quod est **FIDES CHRISTIANA, & CATHOLICA**, sine qua impossibile est placere **DEO**, ad imitationem sanctorum patrum in hac Synodo nostra exordium sumendum erit, ut hoc idoneo, & in fallibili fundamento posito, reliqua omnia facilius superstrui, & sine vllò ruinæ metu, firmitus, certiusque stabiliri possint. Et si autem

tem

tem in ea Synodo, quæ Anno M. D.
LXXX. ab Illustrissimo Principe,
ac Reuerendissimo Domino Martino
Episcopo Wratislaviense, proximo
Antecessore nostro piæ, & felicis me-
moræ celebrata est, omnes, qui inter-
fuerunt Synodo, fidei Catholicæ pro-
fessionem, secundum Bullam, siue præ-
scriptum Pij Quarti Pontificis maxi-
mi, solenniter præstiterunt: Quia ta-
men ab eo tempore non pauci Prælati:
Canonici, & alij beneficiati in Domi-
ni Sortem vocati accesserunt, eos fidei,
professionem facere, & quæ corde cre-
dunt, tum alijs grauibus de causis, tum
vt omnes intelligant, perpetuam esse
debere in Ecclesia DEI concordiam,
vnanimitatem, & consensum, nobis
præeuntibus, ore idem profiteri, & ali-
os etiam repetere, in hac Synodo, sicut
paulo ante dictum est, æquum censui-
mus.

mus. Quoniam autem non sufficit, vt
Ecclesiastici quorum exiguus nume-
rus est, soli credant, aut soli officij, ac
muneris sui admoneantur; sed ad DEI
Optimi Maximi gloriam, ad Catholi-
cæ religionis propagationem, & ad
Christianæ Reipublicæ utilitatem
pertinet: vt in hac fide Catholica
omnes, qui Christi Ecclesiæ inserti sunt,
illi que nomen dederunt, instruuntur;
sequentes articulos, seu constitutiones
in Synodo conscriptas, Saluis tamen
prioribus Decretis, tam Diœcesan-
næ quam prouincialium Synodorum
ac reliquis SS. Ecclesiæ Catholicæ,
inprimis verò Oecumenici & SS.
Concilij Tridentini præceptis, San-
ctionibus, & ordinationibus, vbi à SS.
sede Apostolica iustissimæ censuræ
trutina examinatæ & approbatæ fue-
rint, inprimi, & publicari curabimus,

vt ad omnium æquè noticiam perdu-
cantur. Omnes igitur Christianos &
præcipuè Ordinis Ecclesiastici viros,
sicuti Catholicam Religionem profi-
teri, & pro illa etiam laudabili sancto-
rum martyrum exemplo, vitam, &
sanguinè profundere paratos esse
decet, ita Saluatoris nostri præceptis,
qui pollicitus est, coràm patre suo eos
se se agniturum, qui in hoc mūdo ipsum
confessi essent, & Sacro Sancto Con-
cilio Tridentino Sess. XXIII. Cap.
XII. De reformatione, adducti sta-
tuimus, vt in posterum nemo ad quam- *X*
cunq̃ue Prælaturam, Canonicatum, //
tam in Cathedrali, quam Collegiatis //
Ecclesijs ad Parochiam Mansiona- //
riam, vel Vicariam, vel ad munus con- //
cionandi priusquàm solennem fidei //
professionem fecerit, vlllo modo admit- //
tatur. Et quoniam experientia cons-
tat,

stat, tenella puerorum ingenia quicquid in puerili ætate inbibunt, tenacissimè retinere, & ad præceptorum nutum atque exemplum sese conformare, statuimus, vt Scholarum Rectores, Magistri, Baccalaurei, & alij, qui pueros literis germanicè legendis, & scribendis, atq; in Arithmeticis rationibus instituunt, ab Archidiaconis, & Visitatoribus compellantur, quo hanc fidei professionem faciant, vt securius & tutius pueri illorum institutioni concredi possint. In posterum etiam ad huiusmodi officia exercenda in Ciuitatibus non admittantur nisi fidei professionem faciant, atq; etiam si Ordinario visum fuerit, stipulata manu promittant, se nec libros lasciuos aut suspectos illis prælecturos, aut quicquam contra Catholicam fidem vnamquam docturos. Idem obseruari volumus

mus de fidei professione in ijs qui religionem aliquam ingredi volunt; Idque vt ante annum probationis fiat, cum indignum censeamus, vt qui ad perfectiorem statum aspirant, de fide & religione veluti dubios suos superiores relinquant. Et hæc quidem fidei professio coram nobis vel nostro in spiritualibus Vicario generali, flexis genibus, & debito cum reuerentiæ honore præstanda erit.

DE FORMA PROFESSIONIS FIDEI.

Caput II.



Forma autem huius professionis nulla alia sit, quam quæ Bulla, siue rescripto Pij Quarti Pontificis Maximi, hisce, quæ sequuntur verbis, est comprehensa.

I

Ego

Ego N. firma fide credo, & profite-
or, omnia & singula, quæ continen-
tur in Symbolo fidei, quo sancta Ro-
mana Ecclesia vtitur videlicet: Credo
in vnum D E V M, patrem omnipo-
tentem, factorem cœli & terræ, visibi-
lium omnium, & inuisibilium, & in
vnum dominum I E S V M CHRI-
S T V M, filium Dei vnigenitum, &
ex patre natum ante omnia secula:
D E V M de D E O, Lumen de lu-
mine, D E V M V E R V M de
D E O verò: genitum non factum:
consubstantialem patri, per quem
omnia facta sunt, qui propter nos ho-
mines, & propter nostram salutem, de-
scendit de cœlis, & incarnatus est de
Spiritu sancto, ex Maria virgine, &
homo factus est: crucifixus etiam pro
nobis sub Pontio Pilato, passus & sepul-
tus est,

tus est, & resurrexit tertia die secundum scripturas, & ascendit in cœlum, sedet ad dexteram patris, & iterum venturus est cum gloria iudicare vivos, & mortuos, cuius regni non erit finis; & in spiritum sanctum dominum & viuificantem, qui ex patre filioque procedit, qui cum patre & filio simul adoratur, & cōglorificatur: qui locutus est per Prophetas, & vnā sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi, Amen. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, & tenet

sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum admitto, nec eam unquam nisi iuxta unanimen consensum patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse verè & propriè sacramenta nouæ legis à Iesu Christo, domino nostro, instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia, singulis necessaria; scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaque gratiam conferre, & ex his, Baptismum, Confirmationem & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse, receptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorū omnium Sacramentorum, solenni administratione, recipio & admitto, omnia & singula, quæ de peccato originali, & de iustificatione

iustificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt amplector, & recipio: Profiteor pariter in Missa offerri DEO, verum, proprium, & propitiatorium Sacrificium, pro viuis, & defunctis, atq; in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem vnà cum anima, & Diuinitate Domini nostri I E S V CHRISTI, fieriq; conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini, in sanguinẽ, quam conuersionem Catholica Ecclesia Transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie, totum atq; integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi, Constanter teneo Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs iuuari: similiter, & sanctos vna cum Christo

I 3 regnantes,

regnantes, venerandos, atque inuocandos esse, eosque orationes DEO pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmissime assero, imagines Christi, ac DEI paræ semper virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosco, Romanoque Pontifici, beati Petri Apostolorum Principis Successori, ac Ihesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo, ac iuro: Cætera item omnia à sacris canonibus, & Oecume-

Oecumenicis Concilijs, ac præcipuè
à Sacrosancta Tridentina Synodo
tradita, definita & declarata indubi-
tante recipio atque profiteor, simul-
que contraria omnia, atque hæreses
quascunq; ab Ecclesia damnatas, &
reiectas, & anathematizatas, ego pa-
riter damno, reiicio, & anathematizo.
Hanc veram Catholicam fidem, extra
quam nemo saluus esse potest, quam in
præsenti spontè profiteor, & veraciter
teneo, eandem integram & inuiola-
tam, vsq; ad extremum vitæ spiritum
constantissimè (DEO adiuuante) reti-
nere, & confiteri, atq; à meis subditis,
vel illis quorum cura ad me in munere
meo spectabit teneri, doceri, & prædi-
cari, quantum in me erit curaturum.
Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro:
sic me Deus adiuuet, & hæc sancta
DEI Evangelia.

Nomina

Nomina eorum, qui fidei professionem quovis in loco fecerint, Tituli item beneficij, seu Parochiæ; siue Ecclesiæ, ad quam quisque promouendus, vel iam promotus sit, Episcopalis Cancellariæ registis peculiaribus inserantur, nemoque sine Authentico professionis fidei testimonio, ad possessionem Prælaturæ, Canonatus, vel Parochiæ Mansionariæ, Vicariæ admittatur.

DE CONCIONATORI BUS.

Caput III.



Vi agris conferendis occupantur, in semine deligendo non postremam, imò præcipuam fermè curam habēt, quod alias feracissimum, & bene ex cultum solum obseminis imperfectio nem,

nem, spem ferentis frustratur. Seminis
autem perfectè viuacis tantam norunt
esse vim, & efficaciam, vt terræ etiam
qualitate non nihil resistente, ipsa cul-
tura lætis culmis, ac aristis proueniat,
& enascatur, fructu copioso abundet
& messe locupletet. Vt igitur in agro
fidei apud populum nostræ Dioecesis
similis fructus expectari possit: præter
Symbolum fidei, quo Sacro Sancta
Romana Ecclesia vtitur, & præter ar-
ticulos omnes in eo contentos, quos
populus firmiter credet viuendo, & viui-
fico verbi diuini semine opus erit: sta-
tuimus itaque, vt omnes Prælati, Paro-
chi, & alij, ad quos munus docendi spe-
ctat, diligenter omnia dogmata Ca-
tholicæ Religionis populo summo stu-
dio, & cura, cum in publicis concioni-
bus, tum priuatim etiam, quauis com-
moda occasione proponant, & vt quam
K plurimos

plurimos Christo lucrifaciant, perennem, & salutarem operam nauēt. Fieri enim non potest, quin ex assidua cultura, in cordibus humanis, seges læta prouentura sit; cui pullulanti & nascenti, misericors DEVS, rorem benedictionis asperget, & fructum æternæ beatitudine fœundabit. Ad hanc rem, & cum primis ad prædicandi officium seligantur viri Catholici, pñ, graues, & maxime idonei, qui tam vita, quam doctrina populo præeant, et qui morum integritate, & cognitione scripturarum, ytriusq; Testamenti, quam maximam in vinea Domini facere contentur messem.

QVID DOCERE DEBEANT CONCIONATORES.

Caput III.

Articulos

Articulos de hominis iustificatione, De Missæ Sacrificio: De Sacramentis: De inuocatione Sanctorum: De veneratione reliquiarum, & imaginum: De Purgatorio: De indulgentiis, & votis: & si qui sunt alij, qui à scelestis Neotericis in dubium impiè vocantur, Parochi fideliter explicent: quid credendum sit doceant, prudenter etiam calumnias diluant hæreticorum, qui Sacramenta, & articulos fidei & ceremonias Ecclesiasticas, & totum denique cultum diuinum ac Religionem Catholicam, cum alias passim, tum præcipuè apud imperitam, & nimis credulam multitudinem plebis, indefinenter calumniari non verentur. Dum diebus Dominicis, & alijs diebus festis, Evangelica historia populo legitur,

Parochi & concionatores circumspice-
rēt quippiam ex controuersijs pro au-
ditorum captu explicabunt. Quod si
Parochus eius eruditionis non sit, vt
dilucidè, ac solidè eiusmodi quæstiones
tractare possit: satius erit ab ipso sim-
pliciter veritatem, omissa disputatione
proponi: Hortetur autem populum ad
timorem Domini, ad Religionem Ca-
tholicam constanter retinendam, vel si
Catholicus non sit, ad amplectendam
eandem; ad bona opera exercenda, &
ad piè viuendum: dehortetur contrà ab
omni scelere, flagitio, atq; ab his
maximè vitijs ad quæ peculiariter ho-
mines suæ Parochiæ senserit propen-
dēre.

**ORDO QVIS A CONCIONA-
TORIBVS IN DOCENDO SIT
OBSERVANDVS.**

Caput V.

Prædica-



Rædicationis in Ecclesia
Dei munus præcipuum, ac
per necessariũ, cum magno
administretur fructu, ac
vtilitate, si modo recte, & ex sincera
charitate erga DEVM, & proxi-
mum, & secundum præcepta, & exem-
pla Sanctorum Patrum, qui hæc profi-
tentes fidei Catholicæ propagatione,
plurimum Ecclesiæ contulerunt exer-
ceatur: necessarium esse duximus, Cu-
ratis omnibus ijs, præsertim, qui parum
moratæ plebis Rectores sunt, certum
modum præscribere, quoad vtilitatem
eorum, quos instruunt, ipsorum officiũ
potissimum dirigatur. Idcirco statui-
mus, & ordinamus: vt Parochi audito-
ribus suis, præter Euangeliorum ex-
plicationem partes Catechismi Ro-
mani, certis anni temporibus, & hoc
quidem ordine explicandas sibi sumant:

â die Epiphaniæ ad Quadragesimam
vsq; Decem præcepta DEI: In Qua-
dragesima de Pœnitentia, & Eucha-
ristiæ Sacramento: tempore Paschæ
de Baptismo & Confirmatione: cir-
ca festum Pentecostes, de oratio-
ne Dominica: post festum Trinita-
tis Symbolum Apostolorum; & sic
vnius anni circulo reliquas Cate-
chismi partes absoluant. Expedit et-
iam, vt doceant plebem Apostolica-
rum traditionum, & sacrarum cæremoni-
arum ordinem, vim & institutionem;
quo religiosius, & maiori cum reue-
rentia, omnes pietatis capaces, illam
excellentem harmoniam penitus co-
gnoscant, & amplectantur. Indulgen-
tiarum literas in omnibus passim Ec-
clesijs reuideri ab Ordinarijs Visita-
toribus, & ad consolationem anima-
rum à Parochis, & alijs Concionatori-
bus certo tempore, quod ex circum-

ſpecto Viſitatorum arbitrio conſtitue-
tur, ex Cathedra publicari, & promul-
gari iubemus. In genere autem ex Sa-
croſancti Concilij Tridentini decre-
tis ſtatuímus, vt nemo nobis contradi-
centibus prædicare præſumat.

DE CONCIONATORI-

BVS REGVLARIVM.

Caput VI.



Item quoq; obſeruandum
eſt, quo ad Regulares ex
Decreto Concilij Triden-
tini, quo etiam cautum eſt,
vt nullus regularis Canonicus aut
Monachus, cuiuſcunq; ordinis, prædi-
care præſumat, ne in ſuis quidem Ec-
cleſijs, niſi ſuperiorum ſuorum licentia,
& morum, vitæ, & ſcientiæ examen &
approbatio præcedat. Qua in re lon-
ge vtilis adhibenda erit cautio, vt co-
ram

ram quilibet eiusmodi consensus apud
nos fidem faciat, & benedictionem pe-
tat. In alijs autem Ecclesijs, quæ ordi-
num non sunt, præter concessionem
suorum superiorum, eamq; recentem,
& legitimam, sine licentia nostra nullo
modo possunt prædicare; Monachi
autem errones, qui nomine solum re-
gulares, extra claustra, & obedientiam
Religionum suarum hincinde ober-
rant, & diuagantur; Presbyteri ite-
n eius conditionis seculares (nisi sint no-
bis noti) ne in ciuitate vel Dioecesi
conciones faciant, sunt prohibendi.
Ne Parochi, aut concionatores seduli-
tatis & laboris iacturam faciant, suoq;
munere sine fructu fungantur, quod fit
si plebs à sacris, & concionibus absit:
Præfectis, & magistratui in omnibus
ditionibus nostris seriò iniungimus,
vt tempore Concionum & diuinorum
officiorum,

officiorum, ociosam, & bibulam turbam à tabernis, è foro, & plateis abigant, & vt concionibus, & diuinis officijs intersint, nisi legitimis causis impedian- tur diligentissimè hortentur, vel potius authoritate sua omnino curent.

Hortamur autem omnes alios, cuiuscunq; ordinis, vel status fuerint, vt in locis, & Dominjs sibi subiectis idem fieri curent: id cum Christianæ pietati conuenientissimum sit, omnino futurum nobis planè persuasum habemus.

*A QVIBVS CONCIONATORES
ABSTINERE DEBEANT.*

Caput VII.



Vm homo omnis ad humanitatem, & benè dicendum natus sit potius, quam ad in-

L figens

figendum mordacis linguæ vibrantem
aculeum, aut ad inspergendam factis
alienis labem: id præ ceteris conciona-
tores Religiosi & seculares meminisse
debent, quos serio monemus, vt in sug-
gestu à scommatibus, maledictis, & con-
uitijs omnino abstineant: in confesso
est enim, si semel atq; iterum eiusmodi
dicterijs asperiores infixerint mor-
sum: vulnus aut difficillime per sanari,
aut si sanetur, cicatricosum nihilomi-
nus relinqui locum: quod in publico
conuitia passi, exacerbatiores magis
ac magis reddantur, eosq; odio habe-
ant, quos veluti patres, & salutis asser-
tores aliàs venerati fuissent. In quæsti-
onibus controuersis, si mentio pro con-
cione fiat, moderata linguæ temperies
adhibenda, & cauendum est, ne temerè
conuitia iactent, sed salua Catholicæ
vnitatis veritate, charitatem, & bene-
uolenti-

uolentiam erga omnes præferant. In repræhendendis criminibus grauitatem adhibeant, & prudentem aliquã uehementiam, iracundiæ omnis expertem, & vitia quidem redarguant solum, neminem autem vnquam nominatim perstringant, nec vlllo signorum genere detegant; nullum ordinem, statum aut tribum asperius appellent, multo minus apertè & nominatim vel Ecclesiasticum vel ciuilem magistratum repræhendant. Nocturno tempore nemini liceat concionari, nec dum die habetur concio, in eadem Ecclesia, clara, vel submissa voce Missæ legantur, vel horæ Canonicae decantentur, nec Baptismi Sacramentum eadem hora, nisi necessitate aliud exigente administretur, vel quicquam aliud agatur, quod concionatorem ipsum, vel Auditores turbare possit.

Si Prædicator errores, aut scandala in populum disseminare depræhendatur, aut aliùs secularis, vel regularis contradicentibus nobis prædicare præsumat, ijs sine mora conciones interdicti mandamus.

QVALES LIBROS PAROCHI HABERE DEBEANT.

Caput VIII.

VT Rectores Ecclesiarum, secundum sanam scripturæ intelligentiam verbum DEI annuncient, librorum verè Catholicorum honesta supellectili instructos esse eos oportet: statuimus igitur, & mandamus, vt omnes Paro-
chi, præter sacra Biblia, vnam, & alteram Postillam, Catholici scriptoris, qualis est Thomæ Stapletonij, Ludouici

uici Granatenfis, Iacobi Feuchtij, &c.
Catechifmum item Concilij Triden-
tini, Summam, Silueftrinam, Fran-
cifci de Victoria: Doctoris Nauarræ,
Rationale diuinorum officiorum, Di-
rectorium audiendi confeffiones Po-
lanci; & auctorem præterea probatum,
qui fidei tractet controuerfias, fibi
comparent: neq; alicui Parochiam cre-
di volumus; qui aliquos faltem prædi-
ctorum librorum non habeat. Curæ
autem erit nobis, vt apud Bibliopolas
Niffenfes tales libri venales reperian-
tur: ne apud Parochos ob penuriam
exemplorum, excufationi vlli fuperfit
locus. Parochi villarum, qui legitimo
impedimento tempore pomeridiano
Chriftianam doctrinam, & Catechif-
mum iuuentutem docere non poffunt,
ante concionem orationem Domini-
cam, & falutationem Angelicam: poft

concionem Symbolum Apostolorum:
alio vero tempore præcepta Decalo-
gi, quinque præcepta Ecclesiæ articula-
ta voce recitent, & iuuentus præeun-
tem imitetur, & paulatim addiscat.

DE PROCLAMATIONI- *BVS POST CONCIONEM.*

Caput IX.



Ndecorū quinimo ineptum
est sacra profanis misceri,
huic vt salubri occurratur
remedio, statuto nostro expressè, & se-
rio cauemus, ne proclamationes fiant
in templis quarumuis rerum: quæ ad
secularem magis negotiationem quan-
dam, quam ad Ecclesiam pertineant,
vt sunt; venditiones domorum, agro-
rum, & eius generis etiam leuiorum.

DE

DELECTIONIBVS

SACRIS.

Caput X.



Onsueuerūt Medici peritiores, in periculosis & acutis morbis, omni cura variarum medicinarū cōpositiones, ex artis suæ penetralibus desumptas, in promptu habere: vt contumacium morborum læthalem vim frangant, vsu medicinæ præstantis arceant, aut corpus iam ægrum restituant sanitati. Id in hæresum quoq; morbis vbi cum corpore anima in periculo versatur faciendum esse SS. Concilium Tridentinum censuit, cuius Decretis insistentes statuimus, vt à Parochis quidem vbique pro Concione Euangelium explicetur, fides Catholica doceatur, apud Ecclesiam

clesiam verò cathedralem, tanquam in loco ob maiorem frequentiam Prælatorum, Canonorum, aliorumque Sacerdotum, magis celebri, & honorato, singulis septimanis bis, vel semel ad minus legatur lectio Theologica, qua controuersi Articuli huius temporis explicentur, & aduersariorū argumenta, Catholicorum dogmata impugnantia refutentur, & velut Antidotus præsentissima, veneno sectariorum opponatur. Hora lectionis ea præfigatur; quæ Vicarijs Mansionarijs, & reliquis Sacerdotibus, & Clericis in Psallendis horis Canonicis, & cultui diuino in Ecclesia nullum afferat impedimentum.

In Schola ciuitatis nostræ Nissen-
sis, vbi propter Seminarium Clerico-
rum & Pædagogium nobilium secula-
rium maior est Scholasticorum nume-
rus,

rus, & frequētia: præter lectiones Con-
trouerſiarū, caſuum etiam conſcientiæ
lectio, bis vel ter in ſeptimana ſecundū
captum Auditorū adiſciatur. Abbates
Wratiſlaviæ commorātes, fratres ſuos,
quī nec in Seminario noſtro Niſſæ, nec
in aliqua Academia ſtudēt, ad lectiones
in Inſula Wratiſlauienſi audiendas
mittant. De reliquo omnes Abbates,
iuxta antiquas conſuetudines, & ſta-
tuta Prouincialia, & Concilij Triden-
tini decretum, in ſuis Monafterijs, &
conuentibus, Magiſtrum Theologiæ,
qui ſacram ſcripturam interpretetur,
alant, vt ſuo tempore ex ipſorum gre-
mio idonei ad Monafteria gubernan-
da, aut Eccleſias Parochiales regen-
das inueniantur.

Sed & Catechiſmum, Parochi
maximè in populosis oppidis, & locis,
vel mane vel à prandio doceant: vel
certè advigilent, vt ludī Magiſtri, &
M Pædago-

Pædagogi, in Scholis pueris fidei rudimenta sedulò inculcent.

DE LIBRIS.

Caput XI.



Elebrium Rerum publicarum historici, præter cætera laudabiliter constituta, hoc non in postrema posuerunt laude, quod scurriles libros ob dicacitatem & ingenij virulentiam Vrbe sua interdixerint, ne illorum lectione castis, & honestis ciuium moribus aliquid venenatæ mordacitatis instillaretur. Eandem enim cautionem adhibendam in moribus, & vita censebant, quam pestis contagiosa lue seuiente, alij naturæ ductu ad conseruationem sui adhibere consueuerunt. Cuius vt leuitiam effugiant Antidotis ex varijs terra

terra nascentibus vtuntur, & fructus,
odores, liquores, pesti, specifica vi ad-
uersantes, ab extremis Indis petunt; In
primis verò cauent ne in loco infecto
commorentur, cum ex aëris contagiosi
attactu nihil nisi certum veneni peri-
culum, & mors ob oculos versetur.
Hanc industriam nos quoque imitari
æquum est, vt & morum honestatem,
vitæque integritatem populo Chri-
stiano dignam, in Dioecesi nostra con-
seruemus, arceamus autem potissimum
ea hæreticorum librorum venena, ex
maledici, & blasphemæ profecta spiri-
tus suggestionem, quæ peste eò nocen-
tiora sunt, quò magis præcipuam hu-
manæ essentiaë partem, animam videli-
cet inuadunt, ac æternæ damnationi, &
cruciatibus obnoxiam reddunt. Re-
medium autem vix vllum efficacius
reperitur, nisi vt infelicissimæ huius

infectionis occasio euitetur, quod fiet
si concionatores, & Parochi sedulò in-
uigilauerint, vt hæreticorum libri
improbatae lectionis extirpentur: sicut
nos vigore huius constitutionis seriò
omnibus mandamus; Inprimis verò
Clericis, qui populum docent, ne li-
bros eiusmodi apud se retineant, aut
alios suæ commissos fidei habere pa-
tiantur: neque illos libros interno-
scere difficile erit, cum iam pridem in
certum Cathalogũ relati, & à Patribus
S S. Concilij Tridentini, ac à Pontifi-
cibus Maximis damnati fuerint; quod
S S. sedes Apostolica videret, omnes
lucubrationes, ex hæreticorum pro-
deuntes officina, perennes esse fontes,
qui perpetuum scaturiunt virus, &
instar Aconiti, succum proferunt leta-
lem. Huius præcauendi causa iterum
mandamus ne Prælati, & curati vllò
modo

modo in locis eorum iurisdictioni
subiectis, eos importari, aut publicè
vendi, aut quouis modo infidelium ma-
nus deuenire patiantur. Qui monitis
obsecundare noluerint, ij Commissa-
rijs, & Officialibus denuncientur, vt
contumaci licentiæ huic oportunum
frenum iniiciatur. Et ne ignorantia
sit excusatio, operæ precium erit Ca-
thalogum librorum prohibitorum sin-
gulis annis Nissæ in conuocatione Pa-
rochorum post S. S. Paschæ festiuita-
tem; per Archidiaconos verò, Archi-
presbyteris, & per hos, reliquis subie-
ctis Parochis in suis congregationi-
bus quas certis anni temporibus
habere tenentur publicari. Nemo
etiam curatorum propria auctoritate
adeiusmodi librorum lectionem acce-
dat, sitq; memor grauissimarum con-
stitutionum, quæ à Iulio tertio, & à Pau-
lo quarto alijsq; Romanis Pontifici-
bus,

bus, se: rec: hac de re editæ sunt. Quod
siquis damnatæ illius lectionis libros
aliquos scienter apud se retinuerit: in-
tra octodecim dies à fine huius Syno-
di, sub pœna, & mulcta arbitraria, Vi-
sitatoribus Ordinarijs tradí volumus.

DE PAROCHIS.

Caput XII.



Vi incivilibus vitæ humanæ
actionibus, munijque gu-
bernandis, prudentiam con-
sultricem adhibent, eo respiciunt ma-
ximè, vt rebus gerendis, dignos, &
idoneos præficiāt; rati hoc valdè opor-
tunum felicitis successus medium esse, &
imperitos, paruique iudicij homines,
plus sæpius detrimenti, quam com-
modi, publicæ rei afferre. Id in Eccle-
siæ similiter negotijs, vt obseruetur,
cum

cum magna æquitate, ac vfu maximo
coniunctum cenſemus. Sicuti igitur
in tota paſſim Dioceſi exactiſſimum
haberi delectum volumus, dum anima-
rum cura ſecularibus ſacerdotibus
credenda eſt, vt præſtantiorum, potio-
rumq; habeatur ratio: ita ſimiliter in
Monafteriorum Parochijs hanc deſi-
derari ꝫ circumſpectionem nouimus;
ideoq; ex SS. Concilij Tridentini præ-
ſcripto ſancimus, vt occurrente vaca-
tione Parochialium quæ Iuris Patro-
natus, Abbatiarum, aut aliàs Eccleſia-
ſtici fuerint, ſeruetur ad vnguem quod
ſalubriter conſtituit idem Concilium
Tridentinū d. c. XVIII. ſeſſ: XXIII.
vers. Si vero iuris patronatus: In be-
neficijs autem curatis, vnitis Abbatijs,
aut alijs Regularium Monafterijs, ſer-
uetur decretum ipſius Concilij, c. VII.
ſeſſ: VII. atq; Conſtitutio Pij quinti,
fel:


fel:rec:de Vicarijs perpetuis. Si vero
ipsismet Monasterijs, aut domibus re-
gularium cura animarum immineat,
obseruandum utiq; esse, quod habetur
decreto, Cap. XI. sess. XXV. De
Regula: Nulli autem Parocho, vel
Rectori Ecclesiæ admissio & appro-
bato, suam Parochiam Beneficium, Ec-
clesiam sine licentia nostra expressa de-
serere, & alio migrare liceat. Monachi
verò vel Regulares cuiuscunque sint
ordinis, aut status, reiecti à suis Abba-
tibus, superioribus, vel Prælatibus, Paræ-
cias sub alijs non obtineant, nisi cau-
sam dimissionis in scriptis legitimam
proben. Meminerint autem Abbates
ne fratres suos iam professos, licet
inobedientes, aut etiam rebelles, ex
Monasterijs ita dimittant, ut neglectis
votis, secularium viuendi morem sibi
assumere ausint: sed iuxta ordinis sui
Regulam

Regulam , digna animaduersione in //
viam reuocent, vel contumaces addito //
vitæ , ac morum vero testimonio , ad //
aliud Monasteriũ ordinis eiusdẽ dimit- //
tant: Eam si habet negotiorum multitu- //
do peculiarem, veluti vim in plerisque //
humanis rebus, vt varietas, & copia //
accuratam, quæ alias adhiberi poterat //
diligentiam, excludat, aut torpidiorem //
reddat: multo magis in Ecclesiasticis //
munijis id vsu venire certò constat. Be- //
nè igitur cum Ecclesijs agi arbitramur, //
si vnica ab vnico Rectore curam ani- //
marum habente, piè, fideliter, & suffi- //
cienter gubernetur. Occasio alicuius //
incommodi vt euitetur: Volumus, Vt //
nemo plures Ecclesias Parochiales, et- //
iam iuris Patronatus, obtinere possit, //
quamuis earum fructus valde tenues //
existant, nisi à sede Apostolica dispen- //
sationem

sationem obtinuerit, cum multitudo
segniora efficiat officia & necessum
sit, quosdam subditos, aliquot Domini-
cis diebus, prædicatione Verbi DEI,
& SS. Missæ Sacrificio, & Sacramento-
rum administratione, negligi & de-
fraudari.

DE ARCHIDIACONIS
ET QVOD PRÆCIPVVM
EORVM IN VISITATIONE OFFI-
CIVM ESSE DEBEAT.

Caput XIII.

Oni Pastores præter eam,
quam adhibent curam, ne
ouiculæ pascuis commodis,
ac pabulo sufficienti destituantur, syl-
varum quoque latebras indagare, &
perscrutari soliti sunt, an Lupus ali-
quis in insidijs ibidem lateat; qui prædæ
causa

causa gregem inuadere, & oues rabido
dentium morfu dilaniare possit;
cognita enim luporum vicinitate, pa-
stores diligentius excubias agunt, ca-
num custodias adhibent, & malum à
grege arcent, & auertunt. Parem se-
dulitatem, imò accuratiorem ab ani-
marum pastoribus requiri, & Saluato-
ris nostri admonitio, & ipsa ratio do-
cet. Idcirco statuimus, vt Archidia-
coni, in suo quisq; Archidiaconatu, Pa-
rochos Catholicos, & obediētes, non
solum visitet, lepram à non lepra di-
dicet, & Christi eiusq; Ecclesiæ Ca-
tholicæ infertas oues, à sectarijs secer-
nat, & tueatur; Verum etiam lupis illis
pro viribus omnem in gregem Domi-
nicum irruendi præcludat, vigilantia
oculo commoditatem. Oportunum
erit hac de causa Archidiaconatum

Ecclesias, & Paræcias annotare, quæ,
& quo tēpore à fidei Catholicæ vnitate
desciuerint, cuius iurisdictioni in tem-
poralibus subiecti sunt, quam sectam,
Lutheri ne, Caluini, aut Schvvenck-
feldij &c. amplectantur; ad hæc, an
Parochiani omnes ea sectariorum lue,
& luporum morsibus infecti sint, an
aliquibus pestiferum vulnus perfana-
ri, & ex famelicis faucibus bestiarum
eripi possint. Ita enim iacula præuisa
minus ferient, & notæ Sectariorum
latebræ, minus extimescendæ erunt,
quin contra, circumstantiæ certa confi-
gnatione exhibitæ, ad defendendum
tuendum, & augendum ouile, magnum
adiumentum præbebunt.

DE SCHOLIS.

Caput XIII.

Julianus



Iulianus Imperator, magnus
ille Apostata, & acerrimus
Christianorum persecutor,
omnem Christi doctrinam
radicitus euellere, & extirpare volens;
callidissimum reperit inuentum; & in
toto Romano Imperio Christianis
scholas interdixit. Animaduertit astu-
tus veterator, frustra adultiores &
constantis ætatis homines dogmate
imbutos esse, si iuuentutis institutio
tolleretur; Quo enim fundamento niti
debebat Religio, si illud dirueret, bre-
ui temporis spatium, maximam doctrinæ
Christianæ iacturam in Christiano
populo futuram, argutis oculis prospe-
ciebat. Neque res humanæ rationis
calculo, successu fuisset destituta; nisi
idem Apostata Iulianus, qui ex Persico
rediturus bello, funera crudeliter vo-
uerat Christianis, & excidium mina-

tus erat; in conflictu sagitta lætaliter
vulneratus, cœlos aspiciens, & impijs
his verbis; Vicisti Galilæe, sermonem
ad Christum conuertens, crudelem
animam efflasset. Evidentissima igitur
Scholarum necessitas, vel nobis
tacentibus suadet, idque etiam hac
constitutione sancimus, vt tantj ædi-
ficij, tam in Ecclesiastica, quam poli-
tica Repub. fundamentum primum
vbiuis conseruetur, & oportunus ad
id in ciuitatibus oppidis & pagis etiam
maioribus, vbi prius non sit, eligatur
locus, & hæc prior adhibeatur cura;
secundaria, vt in scholis præceptores
habeantur Catholici, probatæ vitæ,
ætatis iustæ, eruditionis, vt locus & of-
ficiū exiget, sufficientis. Hiq; cum ad
id muneris eliguntur fidei professio-
nem iuxta constitutionem sanctæ mem:

Pij quinti, & decretum à nobis superius editum, emittant, ijs mandamus ferriò vt vnum eundemq; Catechismum Petri Canisij, prælegant, cum varijs authorum Catechismis, ingenia puerorum confundantur. Vniuersim scriptoribus Catholicis solummodo locum in Scholis concedimus, suspectos autem omnes, planè proscribimus, & perpetuo exilio mulctamus. Nam vt Theologica omittantur, plerumq; etiam Grammatici, Dialectici, & Rhetorici libri à Sectarijs, vario errorum cumulo contaminati, in lucem produnt, vnde infectionis periculum imminet iuuentuti: superiorum inspectio à quorum voluntate in assignandis prælectionibus, & authoribus probatis, Præceptores nunquam recedent; huic malo occurret, & salutarem manum adhibebit. In Germanicis Scholis idem

Cate-

Catechismus germanicè proponendus, & explicandus est. Porro Præceptores diebus festis, & maxime Dominicis, hora aliqua conueniente, Symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam, Salutationē Angelicam, Decalogum, Præcepta Ecclesiæ & alia, quæ in Catechismo continentur, pro captu & ingenio puerorum, pueris, qui literas non didicerunt, explicent. Atq; huic negotio in oppidis, & pagis, Pastores ac Sacellani, aut Clerici, Scribæ, aut alij ad hoc idonei incumbant. Prælati Ecclesiarum, tam Cathedralis, quàm Collegiatarum, & Monasteriorum subditorum suorum filios ad Scholas hæreticorum mitti seriò prohibeant; eosq; potius Catholicis Præceptoribus instruendos mandent tradi. Plurimi inopes, cum numerosa prole abundant, quorum indoles magnum in literis

ris progressum pollicetur, ac paupertas parentum, quò minus ad frugem perueniant, & emergant, filijs obstaculo sit: hortamur omnes Ecclesiastici ordinis viros, aliosq; ex bonis Ecclesiasticis viuentes, vt ipsi in tanta necessitate Ecclesiæ, & Religionis Catholicæ iuuandæ commoditate, promptos, hilares, ac liberales se præbeant, & pauperum, & vilioris conditionis hominum filios, in studijs liberaliter iuuent: inprimis fermè rudimentis litterarum, indoles quemq; commonstrabit, an ad grauiores disciplinas idoneus videatur. Si ad altiora aspirantes in medijs subsistent, vel id non infrugiferum erit: Visitatores cum aliàs visitant, Scholas non prætergrediantur; idem faciant sæpius, quibus ex officio id peculiariter incumbit.

DE LIBRARIIS.

Caput XV.



Non liceat cuius de rebus fidei, & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium quidlibet vllaratione scribere, vel imprimere, vel impressos libros diuendere, aut apud se retinere, aut scripta etiam communicare, sine superiorum Ecclesiasticorum licentia, & examine, ac nostra approbatione (quæ in fronte vel fine, libri scripti, vel impressi apponenda est) sub pœna Anathematis, ac arbitraria pecuniæ, & amissionis librorum; similiter, nec Librarijs, Bibliopolis & Typographis concessum sit, in nostras ditiones vllos Sectariorum libros importare, advehere, & ibidem exponere venales: Quocirca vetustiorum Pro-
uincia

uincialium Synodorum exemplo statuimus, vt singulis annis ab ijs quibus munus visitandi incumbit, vel quibus nos hoc committimus Bibliopolarum libri venumexpositi visitentur. Quilibet autem Parochus apud suæ Parochiæ Patresfamilias cautè inquirat, an libros hæreticos, in suis domibus habeant, & si quos deprehenderit, Visitatoribus, vel nobis significet.

Ne in locis iurisdictioni Ecclesiasticorum subiectis, dissensionis, & perfidiæ Spiritus disseminetur, iniungent omnes suis Præfectis, vt quoad eius fieri potest, neminem ius ciuitatis acquirere, aut in senatum cooptare sinant, aut ad officia honoraciora admittant, qui non prius se Ecclesiæ obtemperatum receperit.

DE CVLTV DIVINO. ET ECCLESIIIS.

Caput I.



QVom omne illud , quod in templis manufactis agitur totum in nobis spirituali re-ædificatione compleatur : ipsaq; domus DEI in terris constituatur, vt in ea fidelium suorum exaudiat preces, visitet animum, excitet affectum, suæ gratiæ surroget auxilium, & nominis conseruet cultum : meritò sanè eiusmodi locorum dignitatem, & reuerentiã pro viribus tuemur. Et quoniam compertum est, non rarò Ecclesias sine Antecessorum nostrorum licentia, ac sine vlla dote ædificatas esse, quæ sarta rectæ conseruari, & pro decore domus DEI exornari nequeunt ; statuimus, vt nulla Ecclesia de nouo in posterum,
à quo-

à quocunq; quantumuis pio ducatur
zelò absque permissione nostra ex-
truatur. Cum verò ex nostra licentia //
constituenda fuerit, fidelium in hac //
Dioecesi auctior numerus, & insignis, //
ac manifesta utilitas, nouam erigi Ec- //
clesiam veluti cogeret; ad hanc situs //
decens, honestus, & populi capax deli- //
gendus erit, ab alijs ædibus tantum //
distans, vt commodò circumiri, spatio //
possit: Altare verò maius Orientem //
versus in ea constituatur. Ante dotis //
verò assignationem sufficientem, vl-
lum construi templum prohibemus:
quia enim ad rem diuinam faciendam,
& cultum peragendum, conseruan-
dam etiam ipsam Ecclesiæ structuram,
redditibus opus est; ne si his careat Ec-
clesia, posteaquā ædificata & consecra-
ta fuerit, in profanum vsum vicissim
conuerteretur. Domicilia nostram maxi-

mis sæpe sumptibus exornare, & aëris
intemperiem, ac iniuriam arcere con-
sueuimus : maiorem adhibemus soler-
tiam , ad corporis deperditas, aut la-
bascentes vires recuperandas : quantò
æquius est, in ædibus DEO constru-
ctis, & dedicatis fieri , in quibus pre-
tiosissima salutis nostræ pharmaca con-
ficiuntur, ipsa nimirum Sacramenta
administrantur, animæ, DEI Verbo
pascuntur ; vt nimirum integræ ab
omni detrimento & iniuria conseruen-
tur. Et Collegiatas vel alicuius mo-
nasterij, vel Prælati ruinosas, vel col-
lapsas Ecclesias, Capitula, vel Prælati
earum ; Parochiales autem instauren-
tur ex fructibus, & prouentibus ; ad
easdem Ecclesias quomodocunq; perti-
nentibus, qui non fuerint sufficientes,
omnes Patroni, & alij, qui fructus ali-
quos, ex dictis Ecclesijs, prouenientes
percipiunt,

percipiunt, aut in eorum defectum Pa-
rochiani oportunis medijs reficere, &
restaurare cogantur, quacunq; appel-
latione, exemptione, vel contradi-
ctione remota, quemadmodum opor-
tunè sancitum est Decreto Tridentini
Concil: Cap. VII. Sess. XXI. Ab
ijsdem nundinationes & mercatus Lai-
corum arceantur accessus: in villis
præsertim muniatur, ne brutis anima-
libus ullus pateat ingressus, & eo tem-
pore quo diuina celebrantur officia,
aut conciones ad populum habentur,
deambulationes, nugæ, & risus minimè
tolerentur, vt Domus D E I, domus
Orationis, & videri, & dici verè possit.

Non sine dolore intelleximus, quas-
dam Ecclesias, & Oratoria publica in
profanos vsus conuerti, ità vt in ijs de-
ponantur, quæ eiusmodi locum minime
decent, vtpote ligna, asseres, Cemen-
tum

tum, grana, arma bellica, &c. Hæc vt deformitas tollatur, ex omnibus Ecclesijs, omnino huiusmodi amoueri aut aliàs oportune accommodari mandamus, ne domus DEI suo decore destituatur; Quod si in villis, præter Ecclesiam nullus reperiat ad arma bellica asseruanda locus, in secretiorem aliquam Ecclesiæ partem, ne in conspectu sint, poterunt reponi. Nemo etiam absq; dote idonea, & licentia nostra, Oratorium aliquod publicum constituat. Ciborium picturis sacris eiusmodi exornetur, quæ populum doceant in eo Venerabile Sacramentum Corporis Christi asseruari, & quæ ad adorandum incitent, Lychnus olei in lampade, vel candela accendatur, ad minus tempore diuinorum officiorum; si tenuitas prouentuum non fert, vt perpetuo ad honorem tanti Sacramenti ardeat.

Curati

Curati omnes certum aliquem lo-
cum ad Confessiones excipiendas, in
Ecclesijs suis constituant, neq̃ is retro
Altare, aut in aliquo obscuro Ecclesiæ
angulo existat.

Suggestus pariter, ex quo Concio-
nes ad populum habentur oportune, &
decenter per Vitricos Ecclesiæ, Paro-
cho monente, erigatur.

DE ALTARIBVS.

Caput II.



Cum plerique Beneficiato-
rum, piarum obliti funda-
tionum, Altaria sua, orna-
menta, Sacramque suppellectilem vel
negligant omnino, vel minus æquẽ
curent, minusque instructam, aut orna-
tam habeant: mandamus vt intra tres
menses, post huius Synodi publicatio-

P

nem,

nem, ornamenta sacra Beneficiati reficiant, & Altaria exornent, prout honestas, & loci pietas postulauerit: alioquin per alios, Beneficiatorum tamen impensis cauebitur, ne quid indignum patiatur domus Domini: In quem vsus & fructus arestare licebit. Idem faciendum de domibus Beneficiatorum, vt tempestiuè instaurentur, perpetuoq; usufructuariorum sumptibus conseruentur in debito suo statu; sic tamen vt habeatur ratio prouentuum, ne plusquam par est, sese grauari beneficiati conquerantur.

DE SUPPELLECTILI EC- CLESIA RVM.

Caput III.



Patres familiâs, ciuilitatis, & mundicie in re domestica studiosi, suppellectilem etiam mundam

mundam amant; nec satis censent reliquam domum cœnaculis, & cubiculis exornatam esse, nisi mundities in utensilibus appareat. Non absimili modo nos quoq; æquum censemus, vt in re sacra administranda præter templi structuram, arasq; affabrè, sculptoris, & pictoris, aliorumue artificum manu præparatas, & deuotioni accommodatas, supellex quoq; Ecclesiæ munda, & nitida seruetur. Quare in Ecclesia Cathedrali, Collegiatis & Monasterijs Sacristanis, in Parochialibus verò Parocho curæ erit, vt corporalia, & purificatoria, quæ vbi aliquando ob frequentem communionis vsum immunda fuerint, à Clerico saltem Diacono lauentur, in vase ad hoc peculiariter destinato; postea verò Monialibus dentur vt purius lauent, vbi Moniales non sunt, dentur alicui honestæ

matronæ; quod si vetustate attrita fuerint, in cineres concrementur, qui in Sacrario, in locum peculiarem proijciendierunt. Quæ noua substituuntur, ea ex purissimo, & mundissimo linteo fiant, & in medio, acu non pingantur.

Monemus omnes, quibus Ecclesiæ commissæ sunt, vt paramenta, & ornamenta omnia, ad Ecclesias spectantia, vt sunt; Cruces, vexilla, thuribula, vasa asperforia, imagines, siue sculptiles sint, vel depictæ, puluinaria, mappas, seu vela, calices, & patenas, manutergia, capsulas, ampullas, corporalia, superpellicea, albas cum stolis, manipulis, casulis, fimbrijs amictis, monstrantijs, & quibuscunq; alijs ad cultum diuinum, & ministerium pro Sacerdotibus necessarijs, rectè, mundè, & tutè conseruent, eademq; reficere, & augere studeant. Vestes Sacerdotales, & ad cultum

cultum diuinum benedictæ, in profanos vsus non conuertantur; sed ex antiquis casulis, dalmaticis, & pluuialibus; puluina, bursa corporaliū, coopertoria librorū, reliquiarū, antipendia, & alia huiusmodi fiant. Et quæ non sunt cōsecrata, consecrentur adhuc, reparentur vastata, & destructa; tōq; diligenter prospiciatur, ne rodantur permures, vel per vermes. In Sacristijs habeantur cistæ, & almaria ad hæc sufficientia & munda, & recte disposita. Si aliquid paretur noui, non prius sacris adhibeatur vsibus, quam ab Episcopo, vel eius Suffraganeo benedictum fuerit. Nullæ imagines, quæ imperitæ plebi ad obscœna magis, quam ad deuotionem, & pietatem incitamentum præbent, in Ecclesijs statuuntur. Quæ verò antiquitate videntur esse consumptæ, renouentur; mutilæ autem, &

truncatæ, aut reparentur, aut tollantur; neq; in processionibus publicis huiusmodi deformes imagines circumferantur.

Sancta antiquitas Organorum concentum, & instrumenta musica in Ecclesijs ad meræ deuotionis, & pietatis vsum haberi iussit, nihil igitur seculare, vanum, aut amatorium Organistæ, aut musici vnquam sonent, aut cantent.

Coemiteria, fidelium dormitoria, ne invanos, & seculares conuertantur vsus, tutò claudentur ne quadrupedibus pateat ingressus; atque in eorum medio, vbi loci commoditas tulerit, crux erigatur.

Baptisteria seruentur munda, cautè clausa, ac ita parata, ne aqua effluat, habeantq; opercula non spurca, sed honesta, ornata, & aliquo colore depicta;

etia ; Reclor etiam Ecclesiæ, claves ad
Baptisterium solus custodiat, & ne-
mini concedat.

Aquam benedictam, quæ singulis //
annis adhibitis oleis sacris renouanda //
est, ex baptisterio nemini dent, vel //
concedant, postquam Sacrum Chrisma //
est admixtum : quum notorium sit, //
homines sapissimè ijs ad superstitione- //
nes, fascinationes, & maleficia horren- //
da abuti.

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

Caput III.



Cum ceremoniæ, quæ in
Sacramēto Baptismatis ad-
ministratione adhiberi so-
lent, ab hæreticis rideantur, eamque
ob causam nonnulli in Baptizandis
infan-

infantibus easdem prætermittant, aut
ad libitum mutent; mandamus omni-
bus curatis, & Rectoribus Ecclesia-
rum Parochialium, vt quando anti-
quissimos Ecclesiæ ritus in Baptismo
paruulorum exhibent, sicuti eos sanctè
observari volumus, nonnunquam bre-
uem aliquam Catechesin, de eorum
origine, institutione, seu fine ad susce-
ptores, & astantes faciant, maximè, eo
loco & tempore, vbi, & quando ali-
quem contemptum, & horum rituum,
& latinæ linguæ in qua peraguntur o-
riri posse probabiliter subuererentur.
Parochus cum honore, & reuerentia
Baptismum conferat, diligenterq; ad-
uertat vt vnus tantum patrinus, vel ad
summum vnus, & vna admittatur, qui
infantem de fonte leuent, inter quos
spiritualis cognatio contrahitur, vt
Concilium Tridentinum, in Cap. II.
Sess.

sess. XXIIII. habet. Et quia in hac
tota Prouincia à multis iam annis
vfitatum est, tam apud nobiles, quam
apud plebeios, vt ad infantum suorum
Baptisma, quam plurimos inuitare
soleant: diligenter Parochi sciscita-
buntur, quos ex illis pro veris patrinis
habere velint, eosque in librum, quem
peculiarem ad hoc habere tenentur,
vna cum nomine infantis, patris item,
& matris, & certa anni ac diei con-
signatione annotabunt. Aduertent
autem ne Baptismi formam immutent,
aliquid addendo, minuendouè; ean-
demque obstetrices, quæ aliquando
dum Sacerdos tanta celeritate adesse
non potest, & mora periculo non va-
cat, infantes Baptizant, doceri curent.
Quod si infans in necessitatis articulo
ante Baptizatus, ad Ecclesiam depor-
taretur, & dubium esset, an Obstetrix
Q rectam

rectam Baptismi formam obseruasset:
eum non nisi adiecta conditione Bapti-
zent : nimirum si non es Baptizatus
ego te baptizo. **I N N O M I N E**
P A T R I S, E T F I L I I, E T
S P I R I T V S S A N C T I, A M E N.
Adhortentur Curati suos Parochia-
nos, ne infantes ad sacrum Baptismi
fontem, & lauacrum deferendos, diu
detineant ; sed quantotius baptizare
curent, nec vlllo modo vltra octauam
diem Sacramentum tam ad salutem ne-
cessarium differri patiantur. Præterea
susceptores, seu patrilinos infantis eru-
diant de ipsorum officio, quod bapti-
zato tanquàm filio spirituali impende-
re, & Christianæ Religionis rudimen-
tis fideliter imbuere teneantur. Nec
permittant illis ridicula, vel gentili-
um, & impiorum hominum nomina im-
poni ; sed eorum potius, quorum fi-
dem,

dem, & virtutem Christianam, in cœlis
iam dudum nouimus esse remunera-
tam.

DE CONFIRMA- TIONE.

Caput V.



Vandoquidem illis, qui à
Christo Rege in militiam
conscripti, & aduersus spi-
rituales nequitas, & tenebrarum
potestates, dum viuunt, cōtinuò pugna-
re coguntur, salutariter prouisum est
per Confirmationis Sacramentum; quo
fortiores & confirmatiores ad profi-
tendum nomen Domini Iesu Christi
efficiantur: illud sanè cum deuotione
amplectendum est, Singulis itaq; an-
nis oportunis temporibus & maximè
si fieri potest, circa festum Paschæ, &

Pentecostes Dominus Suffraganeus
ad celebriores, & magis populosas ci-
uitates se conferat, & id Sacramentum
administret: Per Parochos autem po-
pulus de dignitate, & præstantia huius
Sacramenti prius erudiatur, quem, &
adeam ciuitatem, certa præscripta die
euocare Parochi debent. Quò verò
maiori cum fructu, & vtilitate hoc
Sacramentum à fidelibus percipiatur,
omnes curati adultos admoneant, vt
non nisi post peccatorum suorum con-
fessionem, & si placuerit, Eucharistiæ
sumptionem, ad confirmationis Sacra-
mentum accedant. Infantes rationis
impotes, & qui ad septimum ætatis
annum nondum peruenerunt: non
confirmentur; nisi rationabilis aliqua
causa contrarium suadet; quod confir-
mantis prudenti arbitrio relinquitur.
Observabunt etiam ne confirmandi
absque

absque susceptore, vel patrino compareant, qui dextra suscipiat, confirmandum teneat, offeratque Episcopo administranti hoc Sacramentum. Admonendi etiam sunt ex Confirmationis Sacramento inter Confirmantem, & Confirmatum illiusque patrem & matrem, ac tenentem, cognationem spirituales contrahi, & Sacramentum hoc sicut Baptismum iterandum non esse.

DE EVCHARISTIA.

Caput VI.



Vm diuinum illud & admirabile Sacrae Eucharistiae Sacramentum, panis Angelorum, animarum nostrarum salutare medicamentum, viaticum salutis aeternae, & pretiosum futurae gloriae pignus, summa cum religione & cultu

administrari debeat & à fidelibus par-
ticipari tanto frequentius, quo maiori,
cum dispendio animæ, illius vsus in-
termittitur. Iccirco Parochi, omnes
laicos homines vtriusq; sexus adhor-
tabuntur, vt Sacro Sanctam Eucha-
ristiam, ni legitimum adsit impedimen-
tum, ad minimum quater in anno in
Pascha quidem ex præcepto; in festis
verò Pentecostes, Assumptionis Bea-
tissimæ semper Virginis DEI geni-
tricis Mariæ, & Natiuitatis Domini
nostri IESV CHRISTI, ex
pia deuotione sumant. Licet autem
ab initio Christianæ religionis, ali-
quando vnus, aliquando vtriusq; spe-
ciei, vsus fuerit, progressu tamen tem-
poris Sancta Mater Ecclesia graui-
bus, & iustis causis adducta consuetu-
dinem sub altera specie communican-
di approbavit, & pro lege habendam
decre-

decreuit. Quoniam verò ex indulto
quodam à felicis rec : Pio Papa quarto
concesso regno Boemia, cui Prouincia
hæc , & Dioecesis Wratislauiensis in-
corporata est laicis Calicis vsus sub
certis forma, & conditionibus permis-
sus fuit ; quæ tamen in eius exhibitio-
ne , quantum experimento comperi-
mus, non seruantur, seu à communican-
tibus implentur ; nec plerumq; vsus
huiusmodi rectè aut decenter vt debe-
ret à Sacerdotibus administratur ; Ic-
circo nos Sanctæ Catholicæ, & Apo-
stolicæ Ecclesiæ , veterem, generalem,
atq; approbatam consuetudinem, quo
ad , Domino suffragante , poterimus,
seruare, & restituere cupientes ; dile-
ctis nobis in Christo Scholarum Re-
ctoribus , & Magistris , præsentis
Decreti, tenorè præcipimus, & man-
damus, vt quos instituunt, vel erudi-
unt

unt Scholares , in Scholis Parochia-
lium Ecclesiarum , ad vnius speciei
vsum, sedulo adhortentur, & suo alio-
rumq; exemplo assuefaciant , & fideli-
ter de eius veritate pro captu eorun-
dem informent : Et quia parentes &
propinqui Scholarium à commu-
nione vnius speciei filios subinde re-
trahere solent , Parochus, & Scholæ
Magister communicatis consilijs, cum
parentibus & propinquis agant , eosq;
diligenter & benignè admoneant , ne
huic ordinationi quæ inter cætera ad
ipsius Scholasticæ disciplinæ confor-
mitatem retinendam plurimum facit,
contradicant , quod tum obtinebunt
facilius, vbi illos accuratè docuerunt,
ex fide Catholica esse, tantum sub vna,
quantum sub vtraq; specie contineri,
ac ita sanctam Ecclesiam semper cre-
didisse : Parochi etiam & confessorij
in

in audiendis confessionibus, confiten-
tes, vbi opus erit, de veritate huius
Sacramenti & legitimo eius vsu in-
struant, eisq; sedulò inculcent magis
necessarium & tutius esse vt se reli-
giosè & antiquissimæ consuetudini
Sanctæ matris Ecclesiæ accommodent,
quam vt paucorum Neothericorum
non rectè vtentium exemplum perpe-
ram imitentur. Omnes ieiuni, parati,
ac ab omni prius peccati letiferi for-
dibus, per confessionem expiati ad
hoc Sacramentum accedant, admone-
anturq; vniuersi, à suo quisq; Parocho,
vt in Sacramenti Eucharistiæ dispen-
satione astantes, genua flectant, atq;
piò cordis affectu, sanctissimū hoc Sa-
cramentum adorent. Ad infirmos Ve-
nerabile Sacramentum vna ad mini-
mum hostia in ciborio relictà deorte-
tur debita cum reuerentia, luminari-

R

bus

bus videlicet accensis, & signo campanulæ adhibito: Sacerdos vero stola, & superpelliceo decenter ornatus, inter eundem Psalmos recitet, moneatq; Parochianos suos, vt illud deuote comitari non intermittant; neq; prope-
ranter, sed moderato & graui incessu progrediatur. Et cum summos Principes aduenientes, summo honore excipere, & comitatu nos adiungere soleamus; summum quoq; honorem huic Sanctissimo Sacramento, in quo Rex Regum præsens est, vt exhibeamus, recta ratio, & sacri canones nos docēt. Quo circa diligentem operam dabunt omnes ij, ad quos huius Sacramenti administratio pertinet, vt in ijs Ecclesijs, vbi fieri potest, sub Baldachino, seu Umbella, tam ad ægrotos, quam in processionibus publicis deferatur. Cubiculum quoque infirmi ab omnibus for-
dibus,


dibus, & inquinamentis purgetur atq;
sacris exornetur imaginibus, mensa
etiam, in qua hoc Sacramentum reponi
possit, munda mappa tecta, & lumina-
ribus accensis sit parata. In Ecclesijs
habeantur vascula argentea, in quibus
vtraque species tutò absque effusione,
& corruptione conseruari, & ad infir-
mos deferri possit, maximè in ijs locis,
vbi vtriusq; speciei vsus ad huc retine-
tur. Sacrae hostiae bis vel semel in men-
se renouentur. In eorum verò gra-
tiam, qui sub vtraq; specie hoc Sacra-
mentum sumere contendunt, in fre-
quentioribus communitatibus, vt pote
ciuitatum, & oppidorum vtraq; species
asseruari poterit, & sæpius renouari.
In locis vero Ruralibus, non nullorum
infirmorum consuetudini, qui vtramq;
speciem petunt annuendum est, si
prius Missæ sacrificium Parochus cele-

brauerit : vbi infirmi ne ad extrema
vitæ momenta huius Sacramenti vsum
semper differant à Parochis sunt ad-
monendi.

DE SACRIFICIO

MISSÆ.

Caput VII.

 Teorum rationem habere-
mus ad quos animæ cura in
communitatibus duntaxat
agricolarum pertinet, hunc certum or-
dinem circa missarum solemnia, die-
bus Dominicis & festis peragenda, in-
ter ipsos obseruari volumus, eumque
maximè ad eorum quibus præfunt de-
uotionem accommodatum, quæ multis
adminiculis, vt infirmitati, & simplici-
tati ipsorum consulatur, suffulcienda
est. Post tertium campanæ pulsum,
& aquæ

& aquæ lustralis benedictionem, per-
acto circuitu, in quo publicè preces
ab Ecclesia de more instituuntur; Sa-
cerdos pluuiale, quo indutus erat, ante
altare deponat, casulam assumat, &
Missam continuò exordiat, Schola,
vel ministro Ecclesiæ, Introitū Missæ,
Kyrieleison, & Gloria, concinente:
quibus finitis, & Epistola iam lecta,
Præcentor vnà cū tota Communitate,
aliquem sacrum hymnum, in vernacula
lingua, ipsis familiarem loco Gradua-
lis, decantet: Post Euangelium &
Symbolum decantatum, Sacerdos ca-
sulam ante altare deponat, suggestum
ascendat, & plebem verbi Dei prædi-
catione reficiat. Absoluta concione, &
precibus de more dictis, ad altare ite-
rum accedat, & assumpta casula, sacrum
continuet. Post eleuationem SS. Eu-
charistiæ, quam populus flexis genibus

adorare debet, alias hymnus in lingua vulgari decantetur, & sacro finito, populum data benedictione in pace dimittat. In illis verò Ecclesijs Ruralibus, in quibus hymnos vulgari lingua decantari consuetum non fuit, sed vbi totum officium latinè canitur, nihil immutandum est, quin imo Parochos hortamur, vt in Ecclesijs Ruralibus vbi scribæ, & Scholares sunt, omiſſis Germanicis hymnis, dum celebrant consuetudinem latinè cantandi totum officium Miſſæ introducant. Curabimus autem eorum, qui maximè huic mysterio, & fidei Catholicæ integritati congruunt, delectum fieri & quemadmodum ordine secundum Miſſæ partes, & festi ſolemnitates decantari debeant, typis excudi.

Sancimus præterea, & præcipimus, ne quis Sacerdos ſolus ad celebrandā
Miſſam

Missam accedat, sed ad minimū vnum
adhibeat ministrum, qui eum modeste
vna cum libro dum è Sacristia ad Al-
tare progreditur, antecedit, & ad
publicas orationes, Ecclesiæ nomine
det responsum. In altari, quod decēter
ornatum & duabus mappis seu toba-
leis tectum esse debet, duæ candelæ
ardeant. Præter corporale mundum sit
etiam substratorium: palla qua calix
tegitur non ex membrana, sed puro sic
linteo, & cum purificatorio, non cum
sacculo calix mundetur. Sacris vesti-
bus iisdem nec laceris, nec sordidis, nec
malè compositis se induant, sic induti
nemini loquantur, aut per Ecclesiam
discurrant, vel inter celebrandum in-
quietè circumspectent. Cum de Sa-
crario egrediuntur, id faciant demis-
sis oculis, non festinanti, & incompo-
sito incessu: Genuflexiones in actione
sacri

saeri Canonis circa consecrationem
hostiæ, & calicis: item quotiescunque
post consecrationem hostia & calix est
tractandus, decenti motu corporis
fiant, manibus altari innixis, & scabel-
lum subpedaneum flexo genu dextro
atingant.

DE PŒNITENTIA.

Caput VIII.



Um regeneratos postquam
ad rationis vsum peruene-
runt, ex Dæmonis sugge-
stione erga DEVM infestet ingra-
titudo, vt iustitiam ipsius beneficio, &
gratiam in Baptismo susceptam ægrè
conseruent, & tueantur; sæpe etiam
prorsus amittant eandem, noluit sane
omnipotens, & in misericordia ditis-
simus DEVS, opus manuum suarum
omnino

omnino perire, qui ob peccati seruitutem in dæmonis potestatem deuenissent, sed Pœnitentiæ Sacramentum, quo lapsis post Baptismum, beneficium mortis Christi applicatur, in remedium vitæ instituit. Ab illius igitur saluari vsu, & fructu, ne aliquis ignorantia vel errore, quod hoc seculo frequenter euenire solet, desistat, sed ad eum quærendum vtiliter excitetur: Idcirco statuimus, vt post hac in ijs locis, vbi maior necessitas vel euidentis vtilitas propter populi frequentiam id postulauerit, de confessione peccatorum instituenda, in initio Quadagesimæ Catechismus hunc in modum doceatur. In Ecclesia, inter pueros duos, prius ad hanc rem instructos, & idoneos, Dialogus fiat, de requisitis, & ad confessionis integritatem; & Pœnitentiæ veritatem pertinentibus: idq̃

in præsentia Parochi, cui curæ erit,
aliquid explicatius, si astantium vtili-
tas id requireret, adijcere. Parochis
ad hoc vtile erit, vt diligenter se exer-
ceant in lectione alicuius summæ ca-
suum consciëntiæ, & librorum supe-
rius à nobis nominatorum. In admi-
nistratione huius Sacramenti, eandem
omnes, & formam verborum, & absol-
uendi obseruent modum. Formata lis
sit: Ego te absoluo ab omnibus pecca-
tis tuis, in nomine Patris, & Filij, &
Spiritus Sancti Amen. Modus autem
hic est, Misereatur tui omnipotens
DEVS, & dimissis omnibus pecca-
tis tuis, perducatur te in vitam æternam,
Amen. Dominus noster Iesus Chri-
stus, qui est summus Pontifex, te absol-
uat, & ego autoritate illius, licet
mihi indignissimo concessa, absoluo te
in primis à vinculo excommunicatio-
nis,

nis, suspensionis, interdicti, & quantum possum, & tu indiges, deinde te absoluo, ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Amen.

Passio Domini nostri Iesu Christi, & merita Beatissimæ semperque Virginis Mariæ, & merita Sanctorum omnium, & quicquid boni feceris, & mali sustinueris sit tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen. Vade in pace & noli amplius peccare.

Ante festum Paschæ, aut in Quadragesima, singuli Parochi, singulas obeant domos, inquirentque diligenter, & inscribant numerum eorum, qui & confiteri, & sacram Eucharistiam sumere teneantur. Animadvertant deinde, an confessi fuerint, & communicauerint: Hoc enim modo agnoscent

oues suas, & eos, qui ad Eucharistiā non accedunt. Non prætermittant etiam Parochianos suos exhortari, vt ad hoc Pœnitentiæ Sacramentum (cuius administratio laboriosissima est) non demum in vigilia S. Paschæ accurrant, sed potius si fieri possit in oppidis certis tribubus, in villis verò vbi ad vnam Ecclesiam plures villæ pertinent, Communitatibus villarum certos nominent dies, quibus ad conscientias exonerandas Ecclesias accedant, præter id integrum erit cuius, animi sui puritatem, frequenti peccatorum confessione conseruare.

Medici aduertant, ne faciliè ægroti suscipiant curam, antequam ipsi de spiritali salute fuerit prouisum, à qua ad corporalem medicinam salubrius proceditur; & salubrem Pij V. Sanctæ mem: obseruent constitutionem, de ægrotis

ægrois post triduum non confessis,
per medicos non iuuendis.

Quotiescumq; euenerit, vt confessarius pœnitentem qui in casum reſeruatum incidisset, absolvere non possit, eum ad nos, vel ad alium habentem facultatem absoluendi mittat; sin pœnitens id facere recuset, suscipiat id curæ confessarius, vt tacito nomine illius, & cautè, ne sigillum confessionis violetur, casum referat ad eum, qui eiusmodi facultatem habet, & absolutionem impetret.

DE EXTREMA VN=

CTIONE

Caput IX.




Vemadmodum Clementissimus Saluator noster, seruis suis quouis tempore vo-

luit de salutaribus remedijs aduersus
omnia, omnium hostium, tela esse pro-
spectum : ita Extremæ vnctionis Sa-
cramento finem vitæ tanquam firmis-
simo quodam præsidio muniuit, ma-
ximè cum vehementissimos aduersarij
nostri insultus, sub finem vitæ expe-
riamur. Non igitur intermittant Pa-
rochi hoc Sacramentum fidelibus ad-
ministrare periculose infirmantibus;
idque decenter peragant, stola, & su-
perpelliceo induti, capite detecto, lu-
mine accenso, adhibita vnctione sacri
olei sub consueta forma : Per istam
vnctionem, indulgeat tibi **DEVS**
quicquid oculis, auribus & similibus
deliquisti: Neque omnes corporis
partes invngant, sed eos duntaxat,
quibus natura hominis, tanquam or-
ganis sensuum prædita est: videlicet,
oculos, pedes &c. Sicuti in Agenda
habetur:

habetur: partes inunctas bombice, aut
stuppa abstergant, eiusque combusti
cineres in sacrarium mittantur.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Caput X.

 Vm Sacri conferuntur or
dines, character inuisibi
lis animæ imprimitur, ma
gnaque ad sacra Mysteria peragenda,
& dispensanda, tribuitur potestas, ideo
tanto magis Ordinandorum qualitas
attendenda est, quanto ex illis, dum mi
nus cautè discernuntur, maiora in
mentibus fidelium scandala, & diuini
cultus contemptus deinceps gene
rantur. Quia igitur à minoribus Or
dinibus, ad altiores gradus, & Sacra
Mysteria ingressus obtinetur; nemi
nem

nem ijs initiari volumus , quem non
scientiæ spes maioribus ordinibus
dignum ostendat,quemadmodum Tri-
dentinum Concilium constituit. Hi
verò ad sacros ordines Presbyteratus,
post hac non admittantur , nisi absque
mora Diaconi facti, & nisi aliter nobis
visum fuerit , ad nostrum Seminarium
Clericorum se recipiant, atq; in eo tam
diu , donec totum illud tempus , quod
pro maioribus Ordinibus consequen-
dis à lure statutum est ibidem commo-
rentur. Quo fiet vt acuratiùs , quan-
tum sit huius disciplinæ pondus , edo-
ceantur , ac in vnoquoq; munere, iuxta
præscriptum superiorum istius loci
exerceantur : & Sacramentorum præ-
terea tradendorum , maximè quæ ad
confessiones audiendas videbuntur
oportuna , & rituum , ac Cæremonia-
rum formas ediscere queant : Regula-
ribus

ribus duntaxat exceptis ; qui tamen
nisi institutionis suæ , morum , & do-
ctrinæ coram Examinatoribus nostris,
sufficientem rationem dederint , ne-
quaquam in Ordinandorum numerum
adscribantur. Conuenit autem ad ma-
iorem reuerentiam , & maiestatem
huic Sacramento conciliandam , vt
cum cantu solenni , sacri Ordines in
Ecclesia Cathedrali , nisi nobis , vel
Suffraganeo nostro aliud visum fue-
rit , conferantur , præsentibus & assi-
stentibus Ecclesiæ , Canonicis & Præ-
latis. Cum ab Archidiacono ordi-
nandi examinantur , Suffraganeus vna
cum Domino Scholastico , Officiali ;
& Cathedralis Ecclesiæ Conciona-
tore , & Notario Capituli ab ipso
Archidiacono vocentur , simulq; in cu-
ria nostra vel alio loco commodo con-
ueniant ; ij interrogent ordinandos de

T

omnibus

omnibus quæ ipsos scire oportet.
Quod si quis prædictorum Domino-
rum, iusta de causa examini interesse
non potest, alius vt substituatur lice-
bit.

DE MATRIMONIO.

Caput XI.

Mortamur contrahentes Ma-
trimonium, vt in Ecclesia,
non alibi contrahant; eos-
demq; monemus, quod, nisi ex Trid.
Concil. præscripto Parochum & te-
stes adhibuerint, matrimonium irri-
tum erit, & contrahentes ad sic con-
trahendum erunt inhabiles. Vt im-
pudentium hominum vitetur temeri-
tas, qui frequenter per fraudem, ac
nefas, multas diuersis locis vxores
ducere audent; mandamus, vt Concil.

Trid.

Trid. ea de re feruetur **Destetum** : ne
temerè Pastores, hominès ignotos cum
Sacramenti contumelia coniungant,
& ne quis alterius Parochianos finè
expressa Parochi, aut nostra licentià,
ac facultate, audeat copulare.

Proclamationes ante matrimonium
veteri mori consuetas, & Decreto
Conc. Trid : demandatas, non omit-
tant Pastores; examinenturque con-
tracturi, num aliquo impedimento
prohibeantur, vt coniuges inter se
esse non possint. Si coniecturam ha-
beat Pastor impedimenti, Nos, seu
Archidiaconos, & Commissarios nostros
consultat, antequàm matrimonio iun-
gat, de quibus dubitat. Qui legitimum
impedimentum sciens reticuerit, &
nihilominus coniunxerit, arbitrariam
certam tamen pœnam incurret.

DE CEREMONIIS ET OFFICIIS DIVINIS.

Caput XII.




Ceremoniæ Catholicæ in multis Ecclesijs nostræ Dioecesis negligenter peraguntur: cum autem his pietatis, & Religionis Christianæ signaculis, simplicium mentes in DEI cognitione eleuentur, aliorumq; Christianorum corda in commemorationem beneficiorum à diuina bonitate collatorum euehantur, & ubi fides, & deuotio accrescat, Spiritus Sanctus operetur, ac præsentium animos moueat efficaciter, conuenit sanè, vt illæ sic in Ecclesijs religiosè conseruētur. Nullæ verò Ceremoniæ nouiter inuentæ, & non approbatæ, in Ecclesijs peragantur, aut

aũt recipiantur, sine nostro iudicio, & approbatione. Et cum non rarò contingat, ex aliena Dioecesi Parochos in hac Dioecesi Parochijs præfici, & eisdem ritus in celebratione Missarum, ac aliarum ceremoniarum, ac Sacramentorum administratione diuersos adferre: diuersis etiam agendis vti, operam dabunt Archipresbyteri, vt ab omnibus vniformis modus, & ratio obseruetur, quæ in Agenda Ecclesiæ Metropolitanæ Gnesnensis, de ceremonijs Ecclesiasticis fuit promulgata.

DE PROCESSIONIBVS.

Caput XIII.

N publicis supplicationibus, & stationibus obeundis, quorum scriptura attestante magna est, & utilis necessitas, adhor-

tāmur omnes in Domino, vt in iisdem
supplicationibus, modestiæ, & pietatis
memores, à quacunque leuitate, risu,
colloquio, & confabulatione abstine-
ant, eaq; deuitent, quibus diuina ma-
iestas magis ad iram prouocatur quam
ad miserationem inducitur. Quilibet
propterea clericorum habitu decenti,
& ordini suo conuenienti induatur,
locum suum competentem occupet,
Rosaria vel breuiaria in manibus
gestet.

DE CANTILENIS GER- MANICIS.

Caput XIII.



Cum etiam ex antiquo more,
iuxta diuersitatem tempo-
rum, diuersæ cantilenæ, in
lingua vernacula, in Ecclesijs huius
Dioce-

Dioecesis à fidei populo, vel ante, vel post concionem, soleant decantari: eam sanè consuetudinem, vt laudabilem, & deuotioni plebis inseruientem, approbamus, & perseuerare cupimus: ita tamen, vt nulla cantio cantetur, quæ non in libello, quem in hunc vsum singulariter imprimi curabimus, continetur; Porro illi cantionum libri, qui ab hæreticis sunt compositi, vel qui hæresim sapere videntur, quibus ministri Ecclesiarum in quibusdam locis vti consueuerunt, omnino tollantur.

Ministri Parochiarum, quos scribas vocant, absque vestitu, & habitu corporis decenti, quo se ministros esse DEI, & Ecclesiæ demonstrent, in choro psallere, aut cantare non audent.

DE RELIQVIIS.

Caput

Caput XV.



VT Reliquijs veris Sancto-
rum, in quibus Spiritus San-
ctus aliquando habitavit, &
quæ de futura corporis glorificatione
nos commonefaciunt, debitus honor
exhibeatur; eas in honestis loculis
asseruari, in loco conspicuè ornato col-
locari, nec non in publicis fidelis po-
puli deprecationibus, & supplicatio-
nibus cum omni veneratione circum-
ferri mandamus. Prohibemus etiam
ne à laicis cuiuscunque sint ordinis,
vel dignitatis Reliquiæ parum reue-
renter attingantur, tum ne quisquam
ex capsulis, vel reliquiarijs, absque no-
stra licentia aliquid eximere præsu-
mat: secus facientes: dignis pœnis
coërceantur.

DE

DE HORIS CANO- NICIS.

Caput XVI.


AB eo tempore, quo diuinitus, primum e medio plebis selecti sunt, qui essent Sacerdotes DEI altissimi: Sacerdotum semper fuit officium, orare pro populo: Quamuis enim Christus verè summus Sacerdos, tempore nouæ legis vno sacrificio sui corporis, in cruce mundi peccata tulit: orationis tamen necessitas neganda non est, cuius certè præcipua cura Ecclesiæ ministris incumbit. Meminerint igitur omnes & singuli in Sacris Ordinibus constituti, sanctionis illius in Lateranensi Concilio promulgatæ, & à Pio V. Pontifice, felicis recordationis, amplius declaratæ,

V

claratæ, quomodo illi, qui in precibus
canonicis absoluendis negligentiores
reperiuntur, pœnas amissionis fructu-
um beneficij incurrant, nouerintque
tales cum condigna satisfactione ad
restitutionem esse compellendos.

DE BREVIARIO ROMANO.

Caput XVII.

 Nter multa, quæ Religio-
nis Catholicæ commendant
vnionem plurimum etiam
facit, vniformis precandi, & orandi
ratio, & modus: cum Romana igitur
Ecclesia in dicendis psallendisq; horis
Canonicis, conformitatē irducendam
laudabile censemus, cū quod Breviarium
Dioecesanum à nonnullis minus casti-
gatæ lectionis insimuletur; tum quod
Romani

Romani officij, accuratior perfectio, & integritas, vsum eius omnibus Ecclesijs commendet, facile in promptu sit, iamq; à multis Dioecesanis, & inprimis Nissæ in Seminario Clericorum recitetur. Idcirco statuimus, & ordinamus, vt ab omnibus Clericis secularibus, quocunq; nomine censeantur, huius officij vsus post hac recipiatur. Ad Officia verò quod attinet, quæ in choro Ecclesiæ sub notis Gregorianis decantantur, dabimus operam, vt primo quoq; tempore ad Romani Breuiarij formam, quo ad fieri potest accommodentur. Quemadmodum & ea: quæ de patronis huius Prouinciæ peculiaria habentur, seorsim imprimi curabimus, vt Breuiarijs Romanis aptè inferi queant.



DE MORIBVS.

Caput I.



SI diligenter ea expendimus vitia, quæ passim his deploratis seculis, selectissimum Christi ouile infestant; vix grauius, aut perniciosius sese offert, quàm quod in ipsis Dominici gregis ductoribus reperitur, à quibus præclara bonorum operum exempla, & vitæ merita expectanda erant. Quare diligentiori opus esse censemus admonitione, vt si totum ouile sanum, & integrum cupimus, omnia ea à Pastoribus rescemus, vnde infectionis in grege periculum metuatur. Si enim vnica ouis morbida, à toto gregis corpore secernitur, & remouetur, ne contagio in reliquas serpat, cum vnus, quàm multorum iactura leuior sit, quis non
videt

videt in ouili Christi multo maiorem
solicitudinem requiri ? vt non solum
morbida oves excludantur ; verum
etiam opera detur , vt cuius manu &
ore pascenda & nutrienda sunt oves,
à cuius dispensatione, & cura gregis,
vel salus , vel pernicies dependet, is
integra sit valetudine, incorruptis mor-
ribus, planeque vitijs vacuam, & in-
fontem afferat mentem ; quod facile
eueniet si & officij sui, & se Pastores, &
Sacerdotes DEI esse , sanguinemq;
ouium ab illorum manibus requiren-
dum meminerint ; si SS. Patrum exem-
pla in animum reuocauerint, qui cor-
pus & animam DEO consecrantes,
exteriores etiam sensus & affectus, ita
refrenarunt , vt luculentissimo sui
exemplo , cum intima humilitate , &
conspicua integritate omnia ad gloriã
DEI, & proximi ædificationem con-
ferrent.

ferrent, Neq; verò sufficit, Sacerdotem à vitijs immunem esse; quinimo decet, vt virtutum gemmis exornatus, in populi conspectum prodeat, & munere suo fungatur, certoque sibi persuadeat, nullum rei Ecclesiasticæ, benè, feliciterque administrandæ, & populi procurandæ salutis, efficacius præsidium esse, quam si de virtutibus differentem, velut speculum virtutum coràm inspiciant, & admirentur.

Admiratio enim ad imitandum incitat & allicit, mirabilem amoris nexum conciliat, acciditque, vt ad monitoris vel Ducis exemplum suos quoque mores componere, & accommodare conentur, & in emendationis progressu inter sese certent.

DE CASTITATE.

Caput II.

Omnes



OMnes & singulos Clericos,
in primis vero Pralatos, &
Canonicos seriò monemus,
& adhortamur, vt se ipsos
omni tempore, & moribus conspi-
cuos, & pietati castitatiq; deditos ex-
hibeant. Contra eos autem, qui in
conspectu populi decus Sacerdotale
per sceleratam concubinatus fœdita-
tem turpiter prostituere non veren-
tur, & in maximum animarum suarum
detrimentum in eo perseuerant, cum
scandalo suspectas personas in domo
vel extra detinentes; Constitutionem
sacri Concilij Trid: tanquam salubre
remedium opponimus, vt nisi infra
mensem vnum, post huius Synodi
publicationem, quam vim habere vo-
lumus peremptoriæ monitionis, ab hu-
iusmodi excessu re ipsa ac seriò desti-
terint, atq; personas huiusmodi penitus
dimise-

dimiserint, pœnas in Concilio Trid;
& in priori Synodo Dioecesana con-
stitutas, ipso facto incurrant.

DE SOBRIETATE.

Caput III.



Vi ebrietatem voluntariam
dixerunt insaniam, eamque
si in pauciores producatur
dies, sæpius in manifestum euadere
furorem; plurium historiarum, tam
sacrarum, quam profanarum exemplis
edocti, retulerunt. Quotquot enim ex
summis Monarchis, & terrarum Prin-
cipibus, turpi huic ingurgitationis
vitio obnoxij fuerunt, ij cum aliàs nec
numerofo hostium exercitu, nec im-
brium æstu, aut frigoris inclementia,
& horrore vincerentur, hoc vnico bi-
bendi infatiabili ardore, & scypho
fatali


fatali victi , maiestatem suam vario
vitiis genere labefactatam prosti-
tuerunt : vt de plebis fece , mentionem
faciamus nullam , apud quam eo tur-
piora flagitia ex hoc vīnoso ebrietatis
fonte scaturiunt , quo plus affectuum
imperio regitur , vt in omni genere
detestandus sit ingurgitationis luxus,
quod tam corporis quam animæ infir-
mitatis causam , & materiam tribuat ;
tum vel maximè in Ecclesiastici ordi-
nis hominibus , quorum sensus in per-
petua diuini ministerij actione vigere
debet. Ad euitandum verò ingens, &
periculosum malum, occasiones primò
abrumpendas esse censemus. Itaque si
aliqui ex Clericis dignitatis suæ imme-
mores , in publicis tabernis ex amore
luxus, non necessitatis alicuius euentu
versari , & scandalosius viuere præsu-
mant, in eos per Officiales, seu Com-
missarios

missarios nostros, diligentius animadu-
verti, & deprehensum, pro qualitate
delicti arbitraria pœna volumus mul-
ctari. Multo maior pœna illos maneat,
qui pridie inebriati ad tremenda My-
steria peragenda, accurrerint, non ex-
piati legitima pœnitentia, & ab aliquo
designatorum confessoriorum abso-
luti: est enim valdè absurdum, præpo-
sterum, & indignum, quod Sacerdotes
velint omnem reuerentiam huic Sa-
cramento à laicis exhiberi, quam ta-
men ipsi, moribus, ac religione sua non
declarent, & impudentissimo audeant
ore, quod crapulam pridianam non-
dum decoxit, ad tantum sacrificium
accedere.

DE CONFESSIONE.

Caput IIII.

Ad

 **A**D animi puritatem confer-
uandam, cum maximè valeat
peccatorum confessio, præ-
cipimus omnibus, & singu-
lis Sacerdotibus, vt quater ad mini-
mum intra anni circulum peccata sua
verè confiteantur, suis Archipresby-
teris, vel alteri Sacerdoti licentiam
habenti, & de hoc requisiti á Visitato-
ribus per schedam fidem facere tene-
antur, subsequents tenoris. Anno
tali &c. Die tali &c. Sacramentalem
peccatorum Confessionem mihi N.
fecit N. quod ego propriæ manus sub-
scriptione testor. Quod si quis salutis
suæ deprehendetur æquo negligens-
tior, nec huic ordinationi nostræ lo-
cum dederit, vt impietatis suæ pœnam
luat aliquam, illi partem fructuum suo-
rum ipsi defalcandam statuimus, quæ
fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco, ar-
bitrio nostro applicetur. **DE**

DE HABIT V.

Caput V.



Iffi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos tam seculares, magis autem regulares, & Monachos, vestes proprio congruentes ordini semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci, morum honestas intrinseca ostendatur: Et cum inoleuerit tanta non solum Clericorum secularium, sed & Regularium, & Monachorum temeritas, religionisq̃ue contemptus, vt vestes etiam deferant publicè, statui suo non conuenientes; pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus; monemus omnes qui nostræ iurisdictioni subsunt, vt habitum honestum clericalem illorum ordini:

ac dignitati congruentem deferant, sub pœna à nobis, seu nostro Vicario, vel Commissarijs infligenda. Quia verò Regularibus, ac Monachis ex Regula cuiusque Ordinis determinatus est habitus, in colore, materia & forma : de secularibus verò Clericis multa tam antiquiora Concilia, tum Prouinciales, & Dioecesana Synodi decreuerunt, ijs ad huc insistendum censemus, & quicumque contra fecisse deprehensus fuerit, siue secularis, siue Regularis puniatur.

Sacerdote Primitias celebrante, æquum est auspiciū tanti Ministerij gratulatione publica hilariter excipere : sed ita tamen concedendum, vt eam gratulationem, ac læticiam nulla turpitudine vitiet; absit igitur in conuiuio temulentia, ludicra omnia, cuiusmodi sunt saltationes, choreæ, & huiusmodi

alia prorsus tollantur. Seruetur autem decorum per omnia, ac Sacerdotalis ratio habeatur dignitatis.

Qui detractores, & diffamatores aliorum existunt, & publicè vel secretè rixas disseminant, acerbè puniantur.

Cauebunt etiam ne ad seculare tribunal mutuo sese Clerici vocent, ne pecuniam ad vsuram præstent, aut contractus illicitos constituent, sub pœna amissionis pecuniarum: similiter, & fideiussiones pro secularibus euitent.

In ijs causis, quæ vinculum, aut fœdus matrimoniale concernunt, aut ab ea dependent, nemo cognoscere, concordare, transigere, aut definire præsumat, qui non ad hoc à nobis, vel à sede Apostolica facultatem obtinuerit: aliàs processus sententias, concordias, & transactiones eiusmodi iudicamus

camus & decernimus, nullas, & friuol-
las, & quæ meritò nullum debent for-
tiri effectum. Iudices Ordinarij cau-
sarum matrimonialium ante omnia cu-
rent, ne ignorent ea, quæ ad Sponsalio-
rum iusticiam requiruntur, sententiam
latino, vel Germanico sermone publi-
cent, eamq; omiſſis in ea decidendi ra-
tionibus, claram, & absq;e omni ver-
borum ambiguitate concipiant. Nemo
in tantæ auaritiæ prorumpat cupidita-
tem, vt lucri gratia aliena prædia con-
ducat, vel alia re, illicita, & à S. Cano-
nibus prohibita, cupiditati suæ satis-
facere studeat.

Cumq;e omnes Religiosi, qui se
diuino cultui, spretis mundi illece-
bris: deuouerunt, in altio-rem sublato
locum conspiciantur, & in eos tan-
quam perfectionis speculum, reliqui
oculos coniiciant, & ex ijs sumant,
quod

quod laudabiliter imitentur : decet omnino vt ipsi status, & obligationis suæ sint memores, eaq; deuotent, quæ ab illius dignitate aliena sunt ; quæque ad eandem , tum augendam, tum retinendam faciant, sedulo exequantur.

In primis igitur decretis Tridentini Concilij inhærentes ordinamus, vt Monasteria, in quibus viget regularis obseruantia, si eorundem superiores admoniti infra sex menses non visitauerint, vt ad nos visitatio, & correctio illorum deuoluatur. Quod si prætenderint se à iurisdictione nostra esse exemptos, neque eam admittere velent, aliud nos facere non poterimus, nisi, vt secundum Concilij Tridentini: præscriptum contra ipsos procedamus.

Qui extra Monasteria viuentes, ità notoriè deliquerint , & populo scandalum exhibeant, à suis superioribus

bus dignis pœnis coerceantur : quod si à nobis moniti illud facere Superiores intermiserint, ne peccata impunita maneant, Nos ipsi in illos animaduertemus, auctoritate nobis à Trid: Concil: tributa.

Ea autem loca, quæ à deuoto fœmineo sexu Religiosè inhabitantur sub Monastica disciplina, aut regulari obseruantia ; nemo ingrediatur, sed ex Pij V. se. rec. constitutione, Monastica clausura perseueret, nec sibi liberius extra diuagandi licentiam assument, neq; aliquo modo Monasterio egredi permittantur.

DE TEMPORA LIBVS.



Ollatores Beneficiorũ Ecclesiasticorum, aut qui ius præsentandi habuerint, caueant,

ueant, ne lucri alicuius gratia, aliquem
ad ea promoucant, nec quicquam vel
vltrò oblatum accipiant, dignis tan-
tum, & habilibus personis, ea con-
ferant.

Quicumq; ius habent præsentan-
di, nobis, aut alijs, quibus ius Inue-
stiendi legitime competit, præsentent,
non autem de facto conferant.

Illud etiam in communi præcipi-
mus, & seriò mandamus quibuscunq;
Sacerdotibus, ne Parochias vllas sine
Canonica institutione, seruata forma
concurfus à Concilio præscripta acci-
piant.

Vbi etiam habenda est ratio eo-
rum, qui continuis, & perpetuis obse-
quijs deseruiunt Ecclesijs, ne ipsis, cum
pondus diei, ac æstus ferunt, in benefi-
ciorum, ac altarium collatione præfe-
rantur alijs, qui propter otium, & pi-
gritiam

gritiam non merentur, aut quos iura
etiam quo minus capaces sint exclu-
dunt.

Neq; vlla electio in quibuscunq;
Monasterijs siue exemptis, siue non
exemptis per absentiam Commissario-
rum nostrorum administrata, Cano-
nica, & legitima censeatur; siq; con-
stitutioni huic alicubi non obtempe-
ratum, sed secus aliquid factum fuerit,
solenni præmissa protestatione, de nul-
litate actus procedatur.

Cum fermè omnes Parochi, aut de
tenuitate suorum proventuum, aut de
alienatione quorundam censuum, fru-
ctuum, agrorum, & similium; aut de
tarda, ac molesta decimarum solutione
conquerantur: volumus vt omnes Pa-
rochi, sua vera grauamina conscri-
bant, eaq; quotannis in conuocatio-
nibus suis, Archipresbyteris tradant,

hi autem cum suis Archidiaconis, & Commissarijs nostris eam rationem ineant, qua his incommodis succurri possit, demum nobis rem omnem integrè indicent & exponant.

Et cum post obitum Altaristarum & Sacerdotum multorum Beneficiorum, & Altarium Regesta supprimantur, & beneficia Ecclesiastica sic paulatim intereant, aut in laicorum, seu etiam hæreticorum veniant manus: omnibus sub pœna amissionis, ac priuationis iniungimus, vt Regesta, vel literas censuum suorum reddituum, ac prouentuum, in originali, nobis intra trimestre spatium exhibeant, quæ in nostra Cancellaria, aut in Ecclesiæ, Cathedralis Archiuis asseruentur: Copia autem seu transsumptum Authenticum Regestorum, & literarum ex nostra Cancellaria, Beneficiatis patentibus concedatur. Ne

Ne etiam propter imperitos, ac illiteratos Ecclesia detrimentum aliquod patiatur, aut animarum negligatur cura; Archidiaconis, & Visitatoribus nostris iniunctum volumus, & cum scitu & voluntate nostra ijs, qui Parochijs præsumt, & vel ob ingenij exiguitatem, ac doctrinæ tenuitatem vel populi numerosam multitudinem, tanto oneri non sufficiunt, cogant Rectores adiungendos sibi coadiutores & Vicarios idoneos, & his congruam fructuum portionem assignent, & alias iuxta Trid: Concil: Decretum quod diligenter exequi curent.

Sæpius Parochorum negligentia, & incuria, ædificia fartatecta non conseruantur. Vnde fit, vt Parochiani aliquando nimium grauentur, si domus, horrea, stabula, a fundamentis veluti ædificanda sint, Archidiaconi itaq; &

Visitatores, Parochos admoneant vt
santatecta conseruent, aut patronos
Ecclesiæ maturè & in tempore certio-
res reddant, qui efficient vt ea mature
& opportune instaurentur.

In omnibus vniuersim Parochiis
obseruari volumus, aliquot vt Rege-
storum libri perpetuè extent, & à Pa-
rochis asseruentur. In priori omnia
Ecclesiæ eius Parochialis preciosiores
res, vasa aurea, argentea, & clinodia,
vestes sacras, aliaq; cuiuscunq; generis
fideliter annotatas habebunt. In se-
cundum, baptizatorum, patrinorum, ac
parentum nomina diligenter inscri-
bent, cum anni, mensis, ac diei certa
consignatione. Tertius liber nomina
matrimonium contrahentium (vbi
temporis etiam exacta mentio adijci-
enda est) sibi vendicabit. Quartus no-
minibus eorum, qui ex hac vita dece-
dunt,

dunt, cum simili temporis annotatione,
inferuiet. Quintum solers Parochorum
Oeconomica disciplina adiiciet,
in quem redditus, census, fructus, pro-
uentus omnes, accuratè & integrè con-
scribent, & singulis annis repetent. In
prioribus quatuor libris conficiendis,
si perspicax Archidiaconorum oculus
calamum Parochorum, oscitantiorum,
aut negligentiorum repererit, non im-
punè quidem euadent Parochi: gra-
uius tamen, & quidem defalcatione
quartæ partis fructuum eos puniri
mandamus, qui in quinto libro confi-
ciendo voluntati nostræ, & constitu-
tioni huic non satisfecerint: sed tam in
Ecclesiæ, quam proprijs commodis
socordes, & dormitantes fuerint re-
perti.

Ea bona, quæ ad Ecclesias, Mona-
steria, vel beneficia, spectant, non tan-
quam

quam propria, & sua, sed vt Christi
patrimonium tractare: vsurpare qui-
uis meminerit: inq; eum conuertat v-
sum, in quem fundatores olim humili
in Deum obseruantia conuerti volue-
runt; omnino autem non alienet, nisi
in casibus á iure permissis, qui secus
fecerint, pœnam priuationis, admini-
strationis, & suspensionis, officiorum
suorum incurrant.

Statuimus præterea, & ordina-
mus, vt eo tempore, quo Beneficiatis
suorum beneficiorum possessio datur,
præter antiqua, quæ extare volumus,
noua iterum Inuentaria, & inscriptio-
nes omnium bonorum tam immobi-
lium, quam mobilium ad ipsa beneficia
spectantium conficiantur, vel per No-
tarium publicum, si haberi poterit, aut
aliud ex illa communitate hominem
fidedignum, aut per Vitricos etiam
Eccle-

Ecclesiæ, qui omnia vasa sacra, vestes, fundos, agros, domos cum qualitatibus & confinijs suis accuratè annotabunt.

Omnes etiam Clerici Beneficiati studiosè inquirent, vt detentores iniustos, seu occupatores bonorum Ecclesiasticorum, seu decimarum, allodiorum, domorum, & censuum ad nos deferant, re prius cum Officialibus & Commissarijs nostris communicata: Idem fiet in eo casu, in quo impedimentum, seu diminutio aliqua in rebus ad Ecclesiam, vel beneficium spectantibus, infertur.

Ne Ecclesiarum, atque Ecclesiasticarum personarum immunitates, & priuilegia violentur, Præfectis nostris seriò mandamus, sub grauissima indignatione, reliquos verò magistratus seculares vnà cum SS. Concilio Tridentino, obnixè rogatos esse volumus,

vt ea quæ non solum à Summis Pontificibus; sed etiam supremis Principibus concessa sunt, secundum Iuris Ciuilis, & Canonici dispositionem integra permanere patiantur.

Nemo Beneficiatorum debita enormia, & quæ facultatibus, & fructibus sui beneficij non respondent contrahere præsumat : quod si quis modum excessisse comperietur; Officialibus, Commissarijs, & Archipresbyteris iniungimus, vt absq; vltiori dilatione, rationem administrationis ab illo exigant, & terminum solutionis certum constituent. Quo elapso, si creditoribus non fuerit satisfactum, certa fructuum suorum portio, per curatores á nobis constituendos in hunc vfum defalcabitur.

Si qui etiam ex Clericis, pupillorum, personarum miserabilium sunt tutores,

tutores, vel in posterum fient; serio prohibemus, ne absq̃ facultate nostra, vel nostrorum Officialium, vel Commissariorum, bona mobilia, vel immobilia, multo minus pecuniam, quouis modo ratione tutelæ, ad se recipere præsumant.

Cum munera excoecent oculos Sapientum, & mutant verba iustorum, vltimâ hac constitutione monemus, caueant Iudices in foro Ecclesiastico, ne à partibus coram se litigantibus, munera quæcunq̃ & quouis etiam prætextu accipiant; si enim delinqui hac in parte aliquid animaduverterimus, ne impune ferant, nobis curæ erit.

HAs constitutiones huic prouinciæ, hisq̃ue hominum moribus accommodatas Illustrissimus & Reuerendissimus, in Christo Pater ac Dominus

Dominus ANDREAS, Dei & Apostolicæ sedis gratia Episcopus Wratislaviensis, Coronæ Bohemiæ Princeps Ligius, Sac. Cæs. Maiestatis Confiliarius, & Supremus Superioris & inferioris Silesiæ Capitaneus, in Dioecesana Synodo vnanimi omnium approbatione publicari curauit, reseruata, humili obsequendi studio & singulari obseruantia Sanctissimo, D. N. Et Sanctæ sedi Apostolicæ liberissima censura, & iudicio. Sicuti enim seipsum Reuerendissimus, & Illustrissimus Dominus Episcopus Sanctitatis suæ voluntati permittit: ita expressa, & semel, acq; iterum solenniter repetita protestatione, testatum publicè fecit Reuerendissimus Dominus Episcopus, si quicquam S. D. N. Sanctæq; sedes Apostolica reperiat, quod fidei Catholicæ articulis, sacrorum Cano-

num,

num Sanctionibus, vnitati & consensui Ecclesiæ; in primis SS. Oecumenico Concilio Tridentino quouis modo repugnare aut hæresis contraxisse saporem videatur: se id omne pro non dicto, non scripto habere, censuræ subiicere, & S. Sanctitatis Clementem, & benignam voluntatem, cui omnino obsecundare velit, expectare.

Nos Hieronimus Tituli Sancti Pancratij: S. R. E. Presbyter, Cardinalis Matthæius fidem facimus, & attestamus, decreta facta in Synodo Dioecesana Wratislaviensi, à Perillustri & Reuerendissimo Domino Episcopo Wratislaviensi, & ad S. D. N. missa: à sacra Congregatione Illustrissimorum Patrum Tridentini Concilij interpretum emendata, atq; aptata fuisse, nec non eorundem decretorum Originale apud ipsam Con-

gregationem remansisse, cum quo
huiusmodi Decreta hoc libello char-
tarum XXXVI. Quarum prima inci-
pit, Ordo & processus Synodi Dioe-
cesanæ &c. Postrema vero, Has Con-
stitutiones &c. Et desinit, velit expe-
ctare. descripta, & collata in omnibus,
& per omnia concordant. In quorum
fidem his propria manu subscripsimus,
& ab infra scripto Secretario item sub-
scribi sigilliq; nostri impressione com-
muniri mandauimus. Datum Romæ
die XXV. Augusti, M. D. XCIII.
Hier. Card. Matthæius.

Bernardinus Rossius pro
Secretario.







Śląska Biblioteka Publiczna

222775-

I

-222776

Pl.

Min. Ośw. 507a — PZWS C850 X. 49

I

ixthian
Dño

E

Q

facti

immo. 51